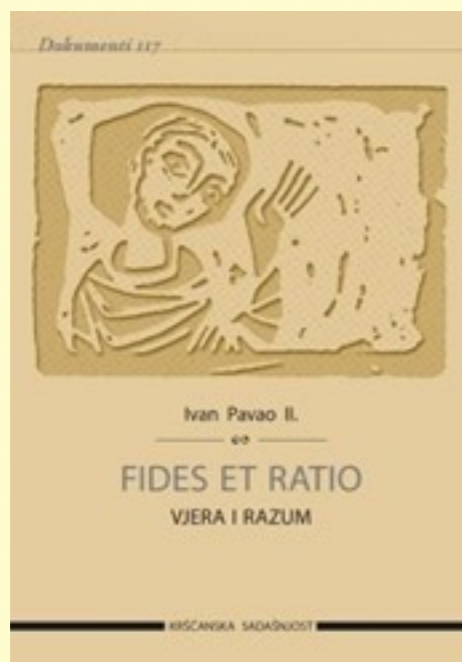
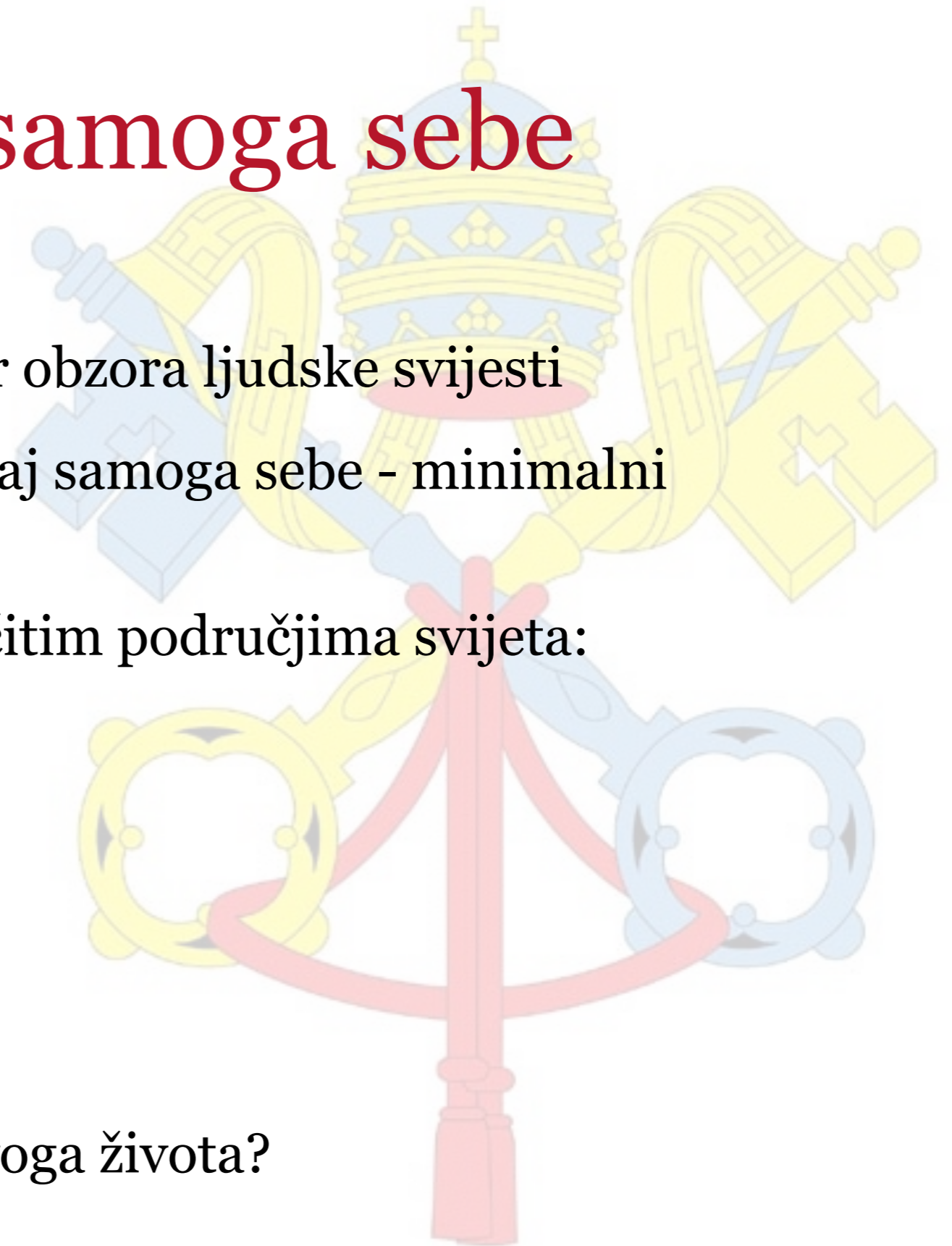

Ivan Pavao II,
Rim, 14. rujna 1998.,
na dan Uzvišenja sv. križa

Spoznaj samoga sebe

- ♦ Susret s istinom - unutar obzora ljudske svijesti
- ♦ Na ulazu u Delfe - spoznaj samoga sebe - minimalni zahtjev čovjeku
- ♦ Ljudska pitanja po različitim područjima svijeta:
- ♦ Tko sam ja?
- ♦ Odakle dolazim?
- ♦ Kamo idem?
- ♦ Zašto ima zla?
- ♦ Što nam ostaje nakon ovoga života?

Ljudski duh traga za istinom

- ♦ Izrael, Vede, Aveste, Konfucije, Lao-ce, Buda, Tirtankara, Euripid, Sofoklo, Platon, Aristotel...
- ♦ Pitanja izvire iz traganja ljudskog duha za smislom.
- ♦ Crkvi pitanja nisu strana.
- ♦ Njezina navlastitost: **služenje istini.**
- ♦ Tražiteljica je istine,
- ♦ ali je i donositeljica sigurnih stvari koje je spoznala.

Čovjek traži istinu

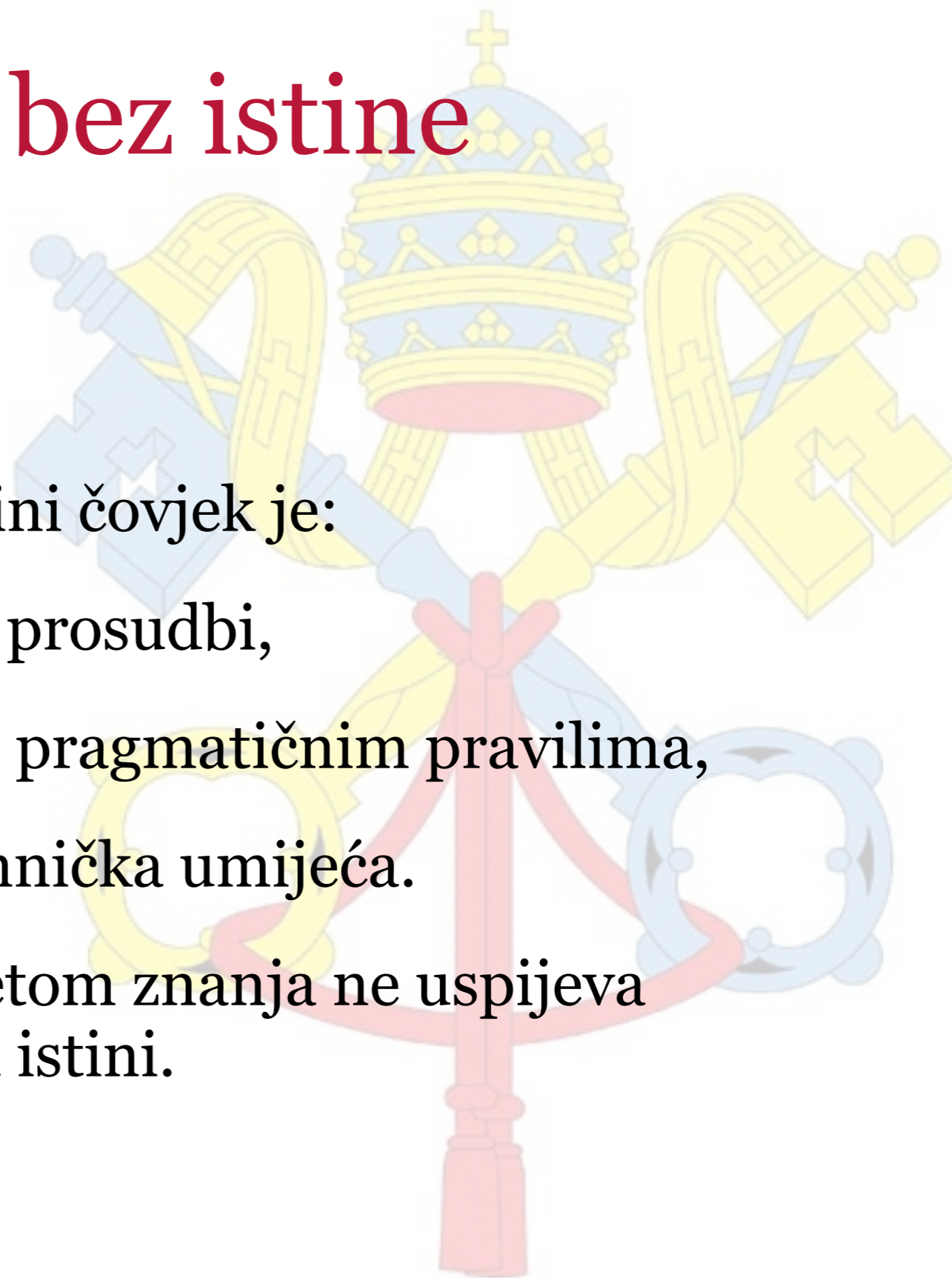
- ♦ Traženje istine: filozofija (ljubav prema mudrosti)
- ♦ Želja za istinom pripada naravi čovjeka
- ♦ udivljenje
- ♦ spekulativna spsobnost (filozofska oholost)
- ♦ postoji cjelina spoznaja u kojima se može razaznati neka vrsta duhovne baštine čovječanstva (s. 12)
- ♦ implicitna filozofija
- ♦ prva i opća načela života - pravi razum - ορθός λόγος

Filozofija - ljudsko traganje za istinom

- ♦ Crkva filozofiju smatra nužnim oruđem za spoznaju istine ljudskog života i istraživanja vjere i istina evanđelja
- ♦ Posljednje se istine u naše vrijeme čine zamračenima
- ♦ Nova je filozofija zaslužna na mnogo područja, ali ne smije zaboraviti kako je čovjek pozvan neprestano napredovati prema istini koja ga nadilazi. (br. 5)

Čovjek bez istine

- ♦ Bez odnosa prema istini čovjek je:
- ♦ izložen samo vlastitoj prosudbi,
- ♦ vrednuje samo prema pragmatičnim pravilima,
- ♦ krivo se oslanja na tehnička umijeća.
- ♦ Razum opterećen teretom znanja ne uspijeva sačuvati odnos prema istini.

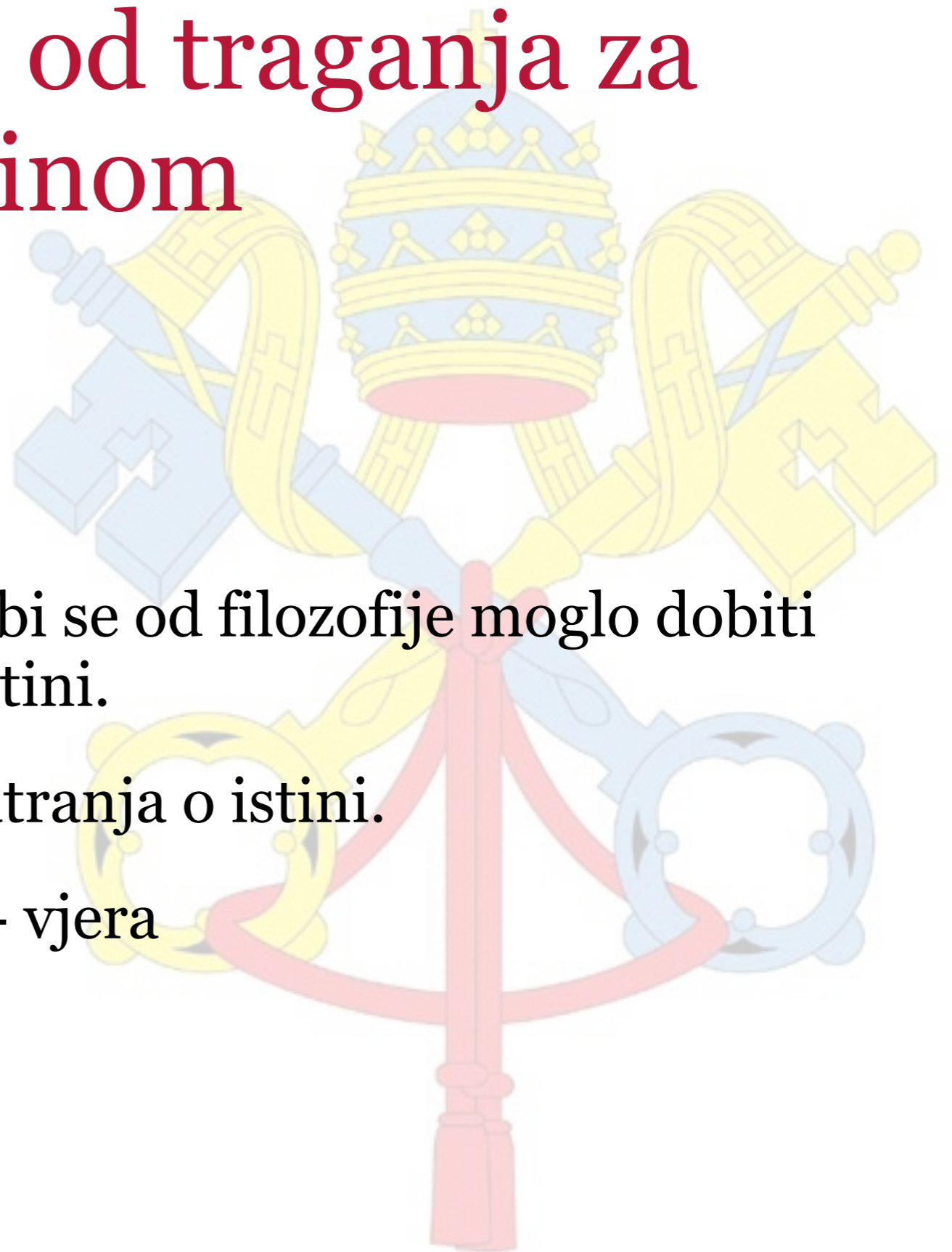

Stanje bez istine

- ♦ Rađanje agnosticizma, relativizma, skepticizma.
- ♦ Bezrazlikovni pluralizam - sva mišljenja vrijede jednako (nepovjerenje u istinu).
- ♦ Rezultat: sve je puko mnijenje,
- ♦ udaljavanje od pitanja o temeljnoj životnoj istini i o Bogu,
- ♦ nepovjerenje u ljudske spoznajne mogućnosti.
- ♦ Lažna skromnost - zadovoljenje djelomičnim i privremenim istinama.

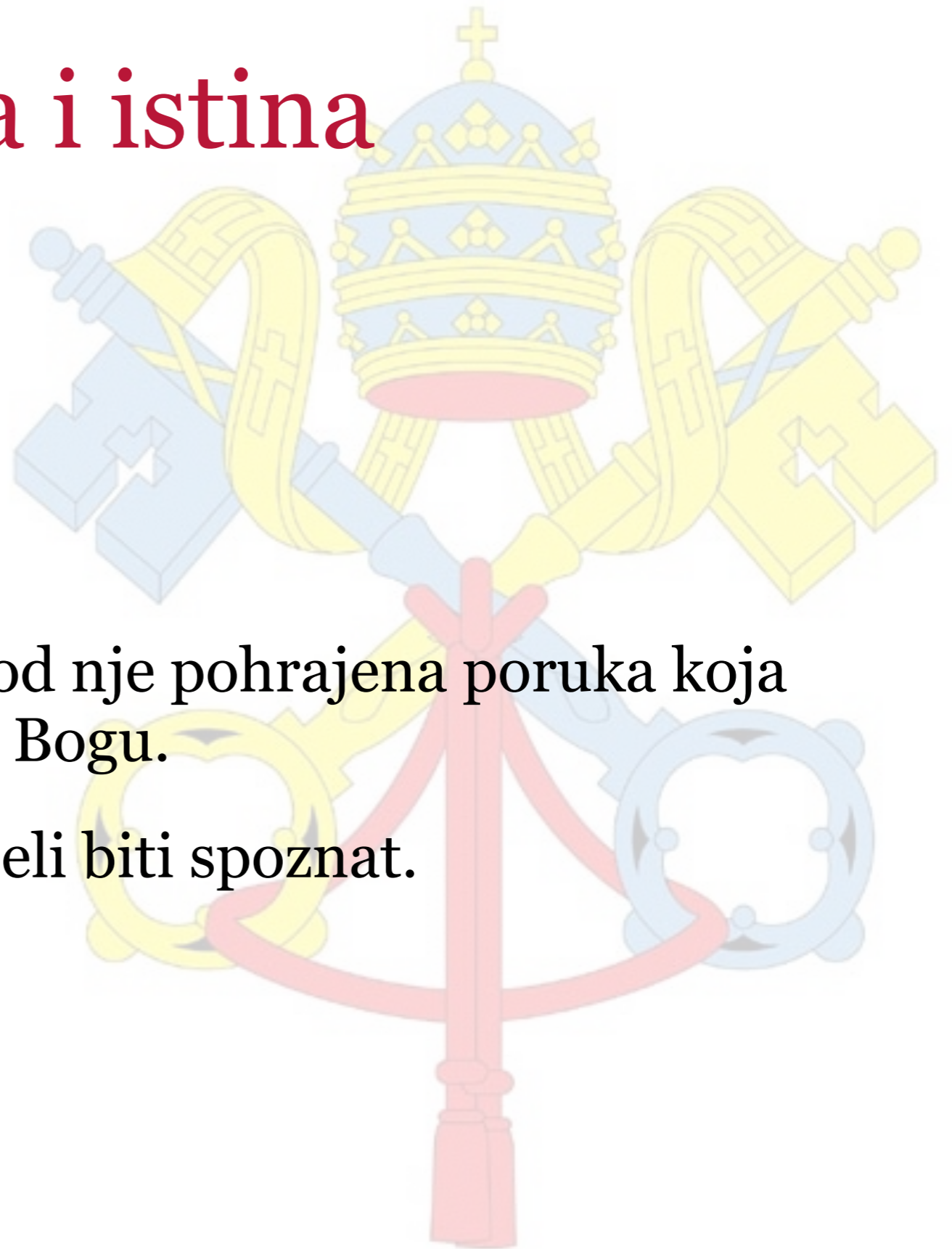
Odustajanje od traganja za istinom

- ♦ Sve je manje nade da bi se od filozofije moglo dobiti odlučne odgovore o istini.
- ♦ Crkva: nužnost razmatranja o istini.
- ♦ Istina - njezin temelj - vjera

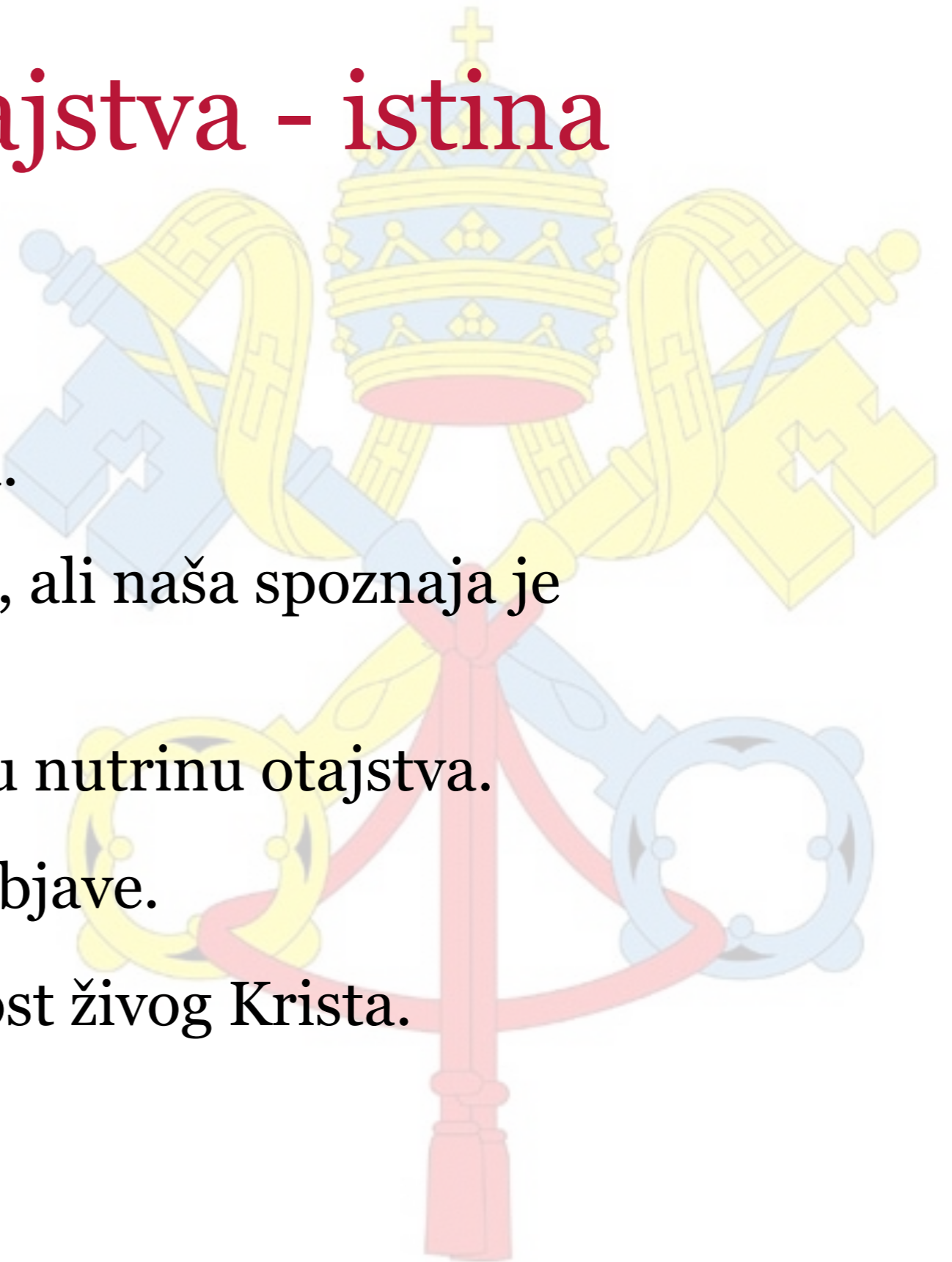
Crkva i istina

- ♦ Crkva: svijest da joj kod nje pohrajena poruka koja svoje podrijetlo ima u Bogu.
- ♦ Bog je izvor ljubavi i želi biti spoznat.

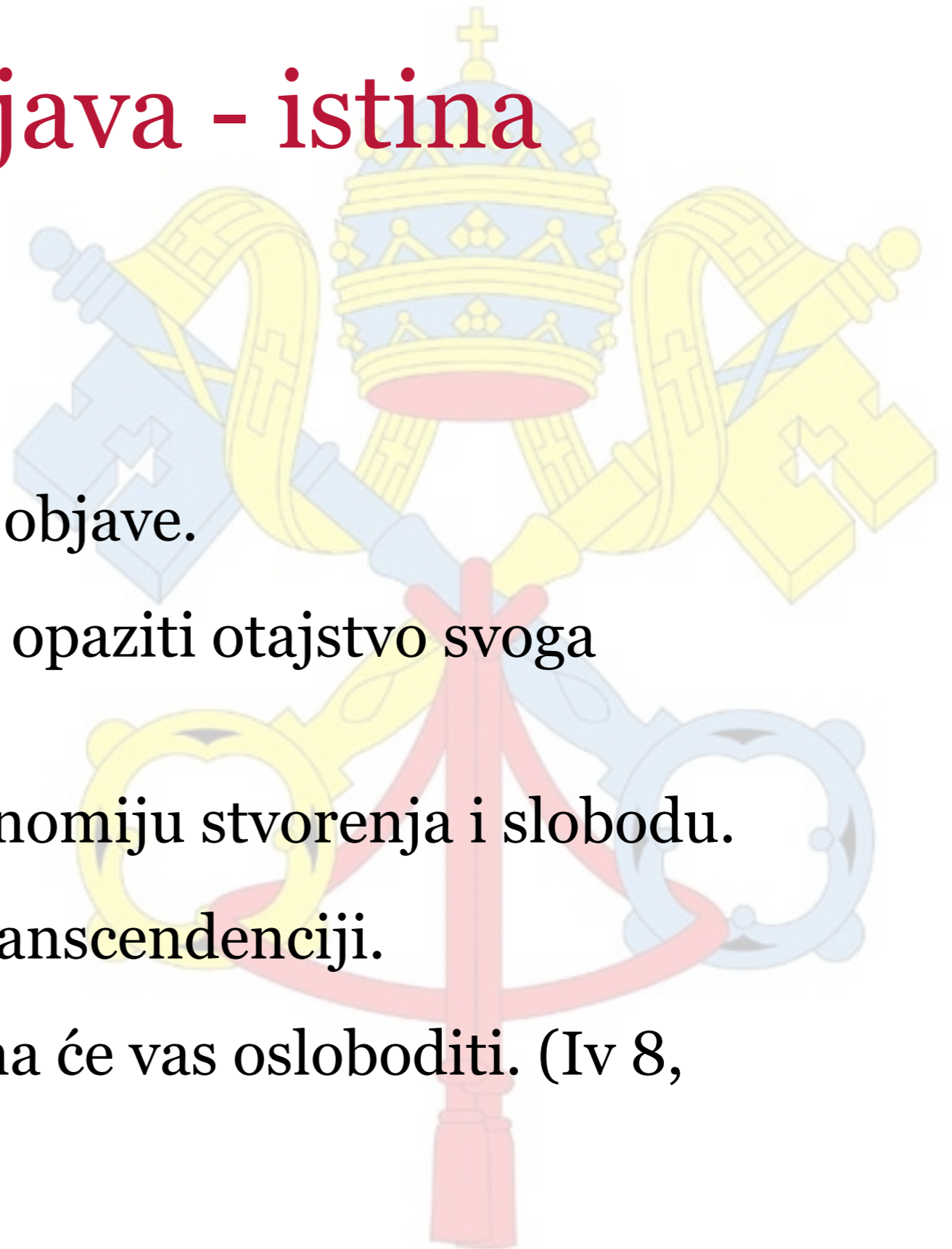
Crkva - otajstva - istina

- ✦ Objava puna otajstava.
- ✦ Isus objavio Božje lice, ali naša spoznaja je nepotpuna.
- ✦ Vjera dopušta stupiti u nutrinu otajstva.
- ✦ Sakramentalni vidik objave.
- ✦ Euharistijska prisutnost živog Krista.

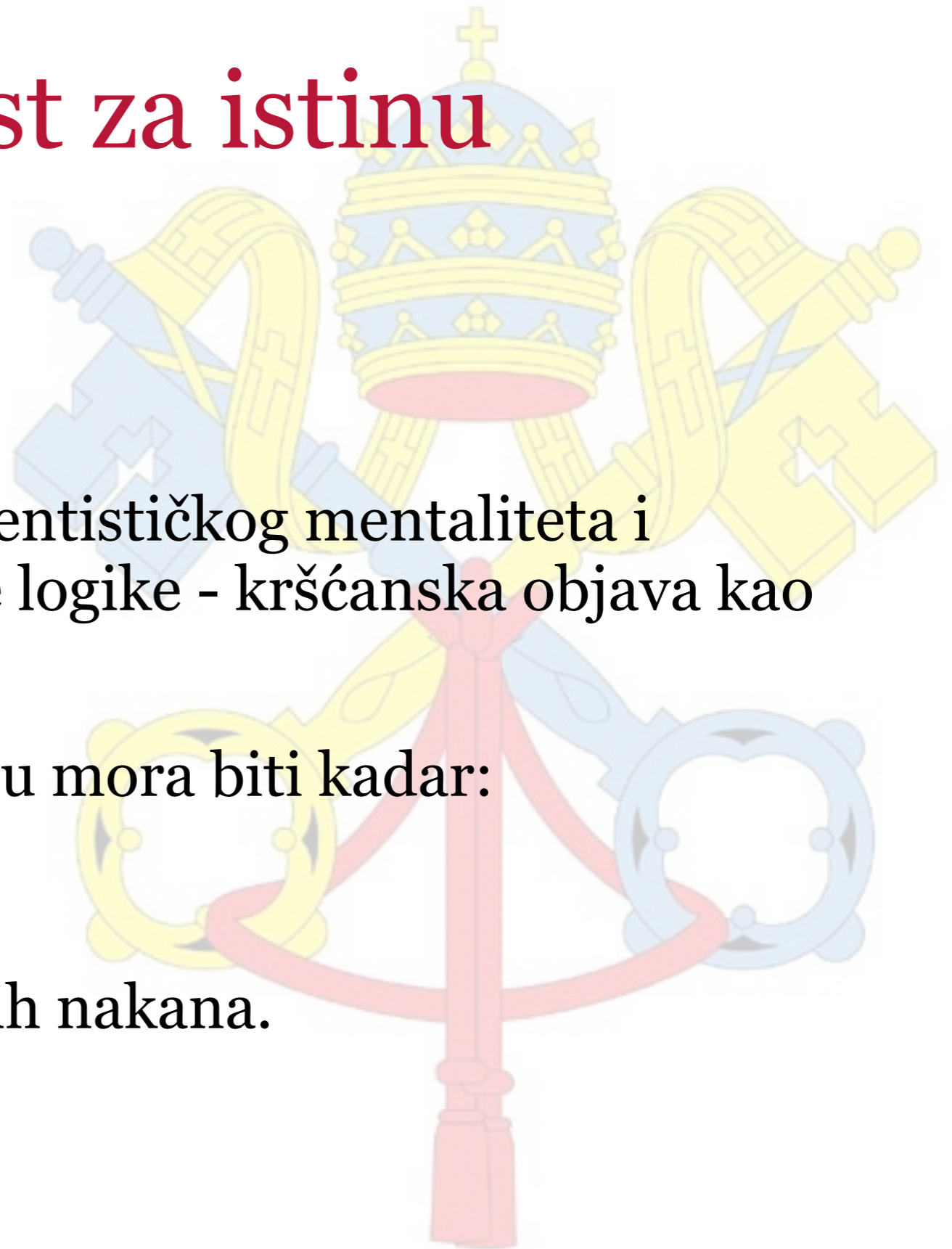
Isus - objava - istina

- ♦ U Isusu istina kršćanske objave.
- ♦ U njoj svaki čovjek može opaziti otajstvo svoga života.
- ♦ Istina se obazire na autonomiju stvorenja i slobodu.
- ♦ Obvezuje na otvaranje transcenciji.
- ♦ Spoznat ćete istinu i istina će vas osloboditi. (Iv 8, 32)

Hrabrost za istinu

- ♦ U uvjetovanosti imanentističkog mentaliteta i tjesnaca tehnokratske logike - kršćanska objava kao zvijezda vodilja.
- ♦ Tko želi spoznati istinu mora biti kadar:
- ♦ pogledati iznad sebe,
- ♦ uzdići se iznad vlastitih nakana.

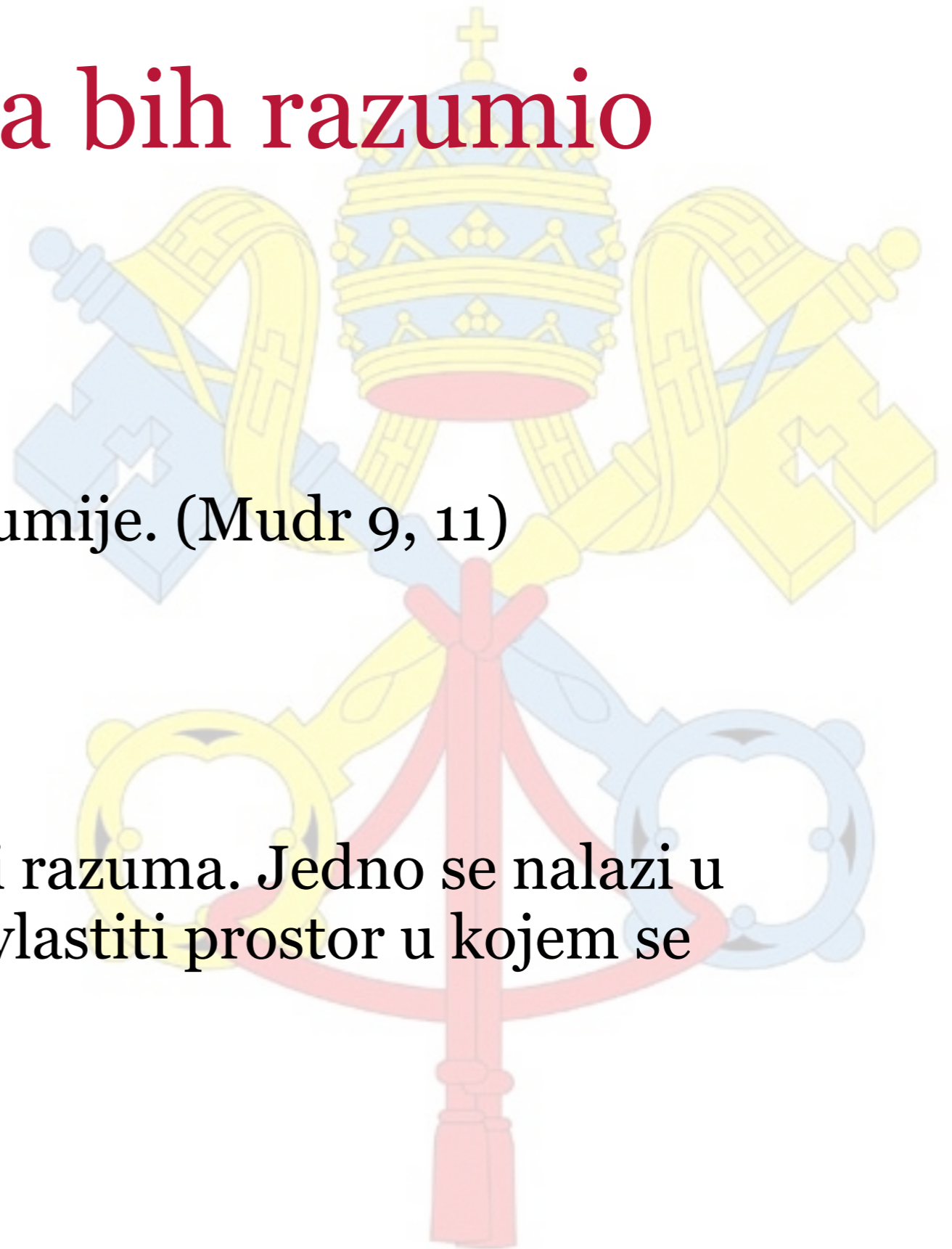

Darovanost istine

- ♦ Istina koju nam objava dopušta spoznati nije zreo plod niti vrhunac nekog razmišljanja što bi ga bio razvio ljudski razum. Ona se, naprotiv, nudi svojstvenošću
- ♦ *besplatna dara,*
- ♦ *rađa misao i*
- ♦ *traži da se prihvati kao izraz ljubavi.*
- ♦ Krajnja svrha života svakog pojedinog čovjeka predmet je studija kako filozofije i teologije.

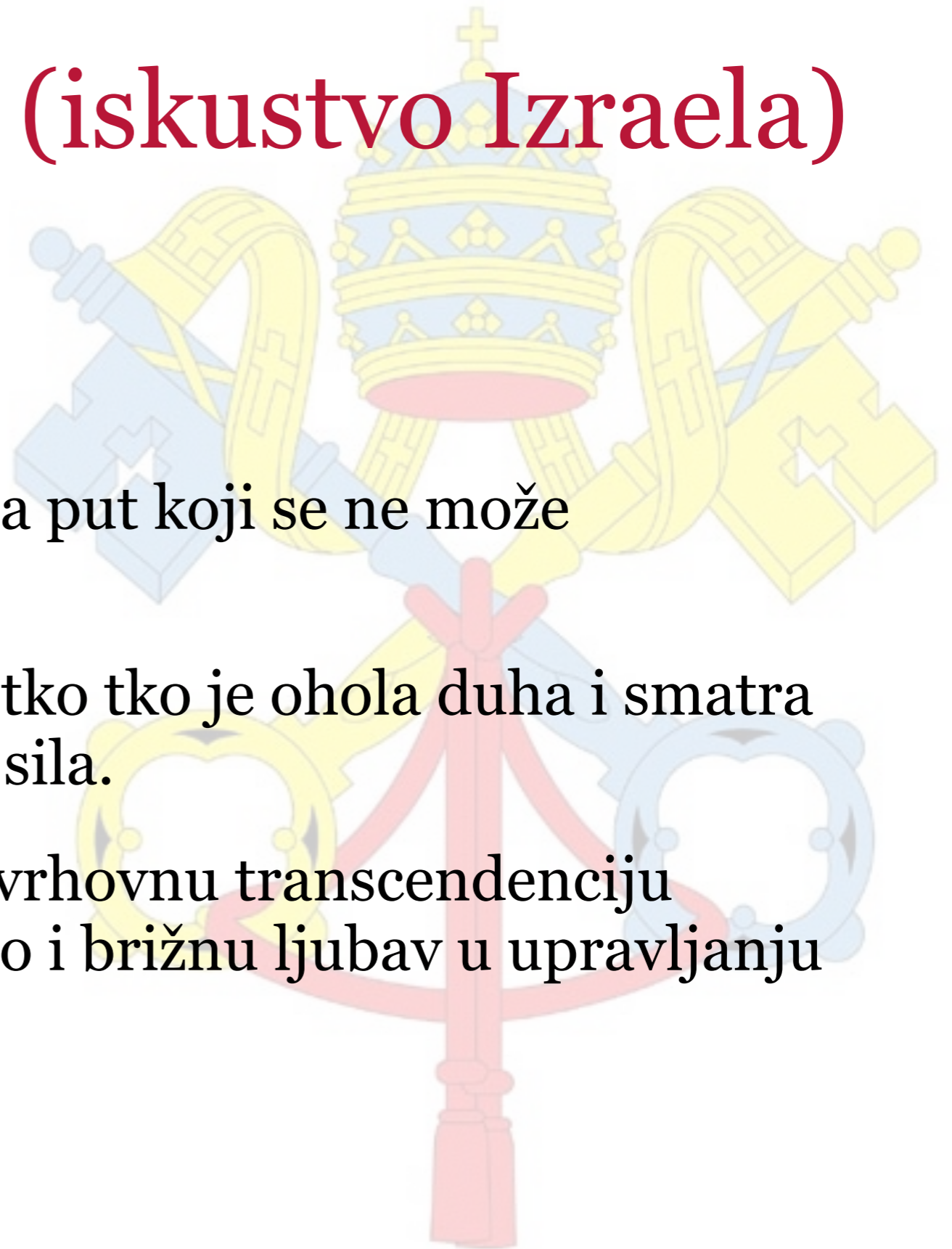
Vjerujem da bih razumio

- ♦ Mudrost sve zna i razumije. (Mudr 9, 11)
- ♦ Spoznaja po vjeri.
- ♦ Spoznaja po razumu.
- ♦ Ne nadmetanje vjere i razuma. Jedno se nalazi u drugome i oboje ima vlastiti prostor u kojem se razvija.

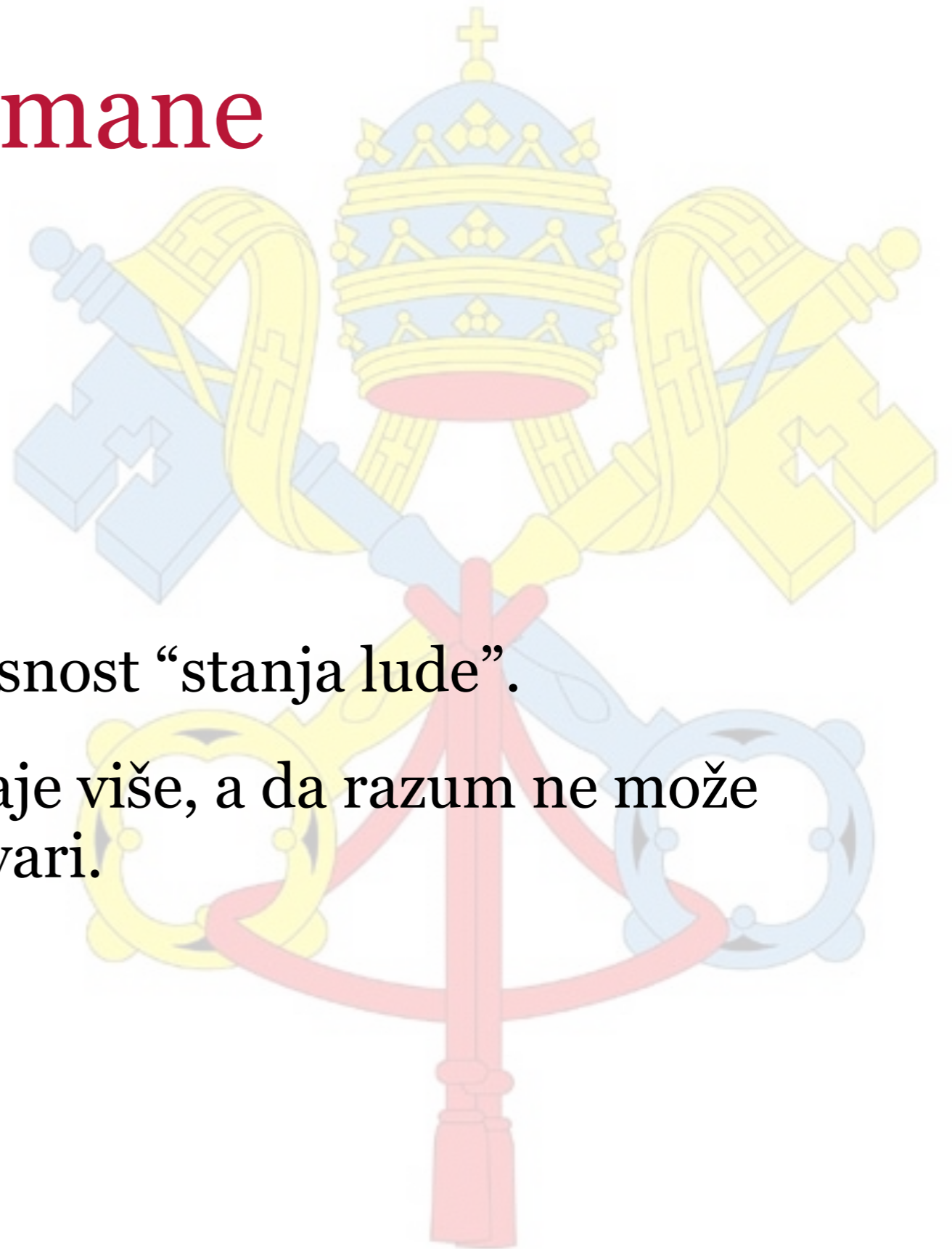
Pravila razuma (iskustvo Izraela)

1. čovjek je postavljen na put koji se ne može prekinuti.
2. na taj put ne stupa nitko tko je ohola duha i smatra da je sve djelo njegovih sila.
3. strah Gospodnji čiju vrhovnu transcendenciju razum mora priznati kao i brižnu ljubav u upravljanju stvarima.

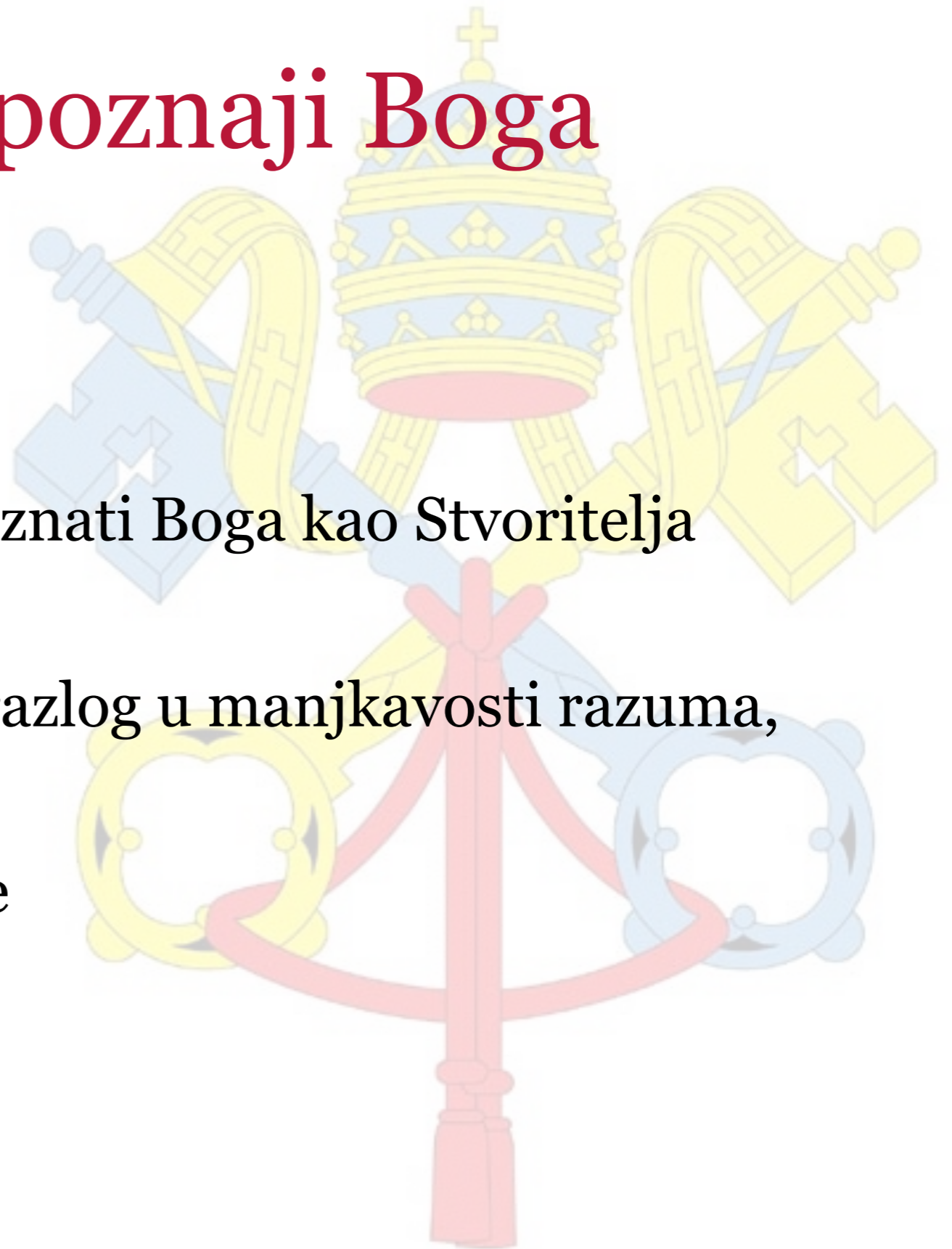
Obmane

- ♦ Bez ovih pravila - opasnost “stanja lude”.
- ♦ Zavarava se da spoznaje više, a da razum ne može usmjeriti na nužne stvari.

Zapreke spoznaji Boga

- ♦ Čovjek je u stanju spoznati Boga kao Stvoritelja svega.
- ♦ Ako to ne može, nije razlog u manjkavosti razuma, nego u
- ♦ zapreci slobodne volje
- ♦ i vlastitih grijeha.

Neposluh - prepreka

- ♦ Pavao, *Poslanica Rimljanima*, 1
- ♦ Čovjek je sposoban za metafizičke spoznaje.
- ♦ Može nadići osjetilne spoznaje
- ♦ i otkriti podrijetlo stvari: Stvoritelja.
- ♦ Neposlušnost mu je smanjila ovu sposobnost spoznaje.

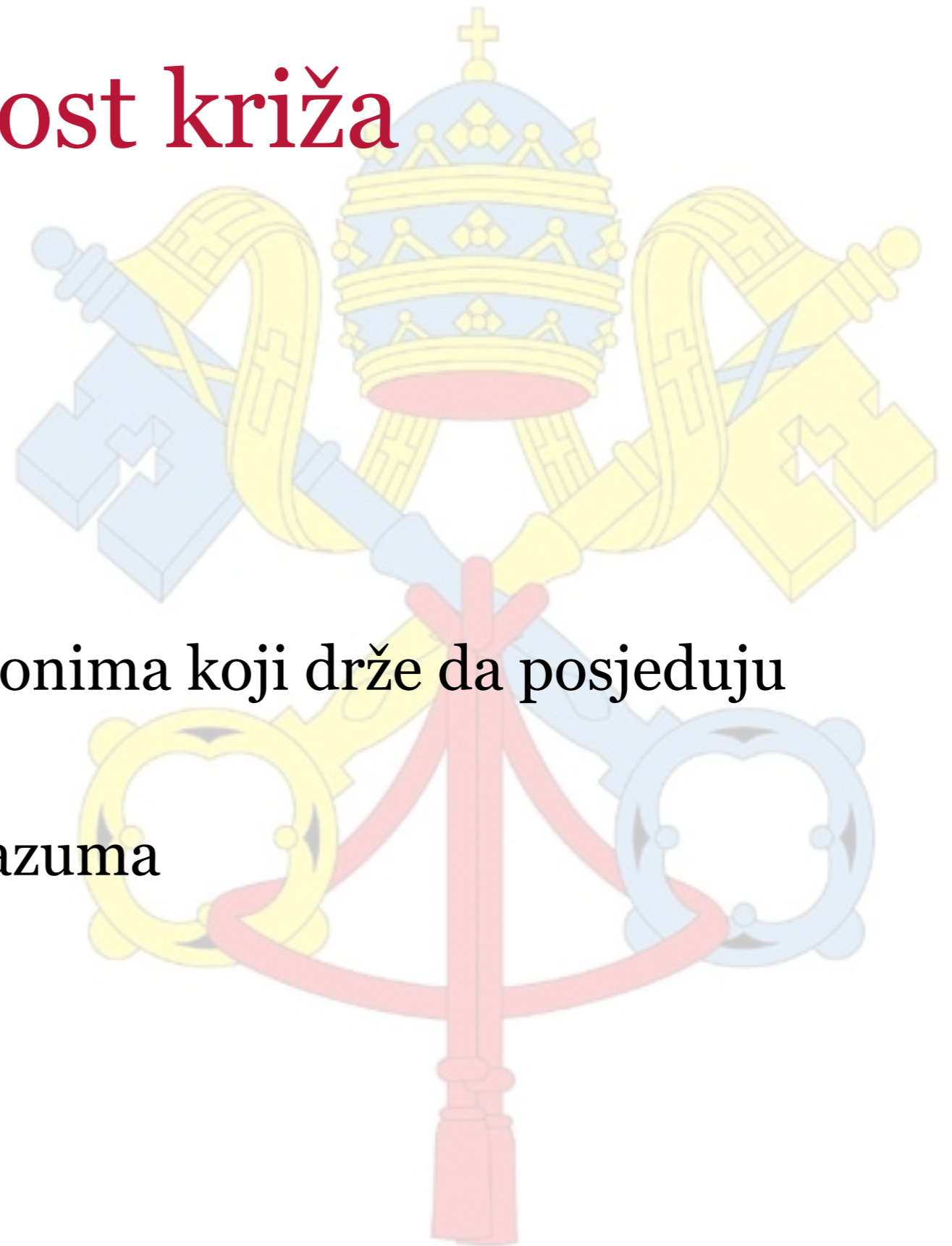
Kristov križ

- ♦ Istinski čvor koji izaziva cijelu filozofiju.
- ♦ Očev spasenjski naum u očima ljudske logike: ludost.
- ♦ *Izabra Bog ono što nije da uništi ono što jest. (1 Kor 1, 28)*
- ♦ “Ljudski razum ne može isprazniti otajstvo ljubavi koje predstavlja križ dok, naprotiv, taj isti križ ljudskom razumu može pružiti zadnji odgovor koji on zahtijeva.”

Fides et ratio, br. 23

Mudrost križa

- ♦ Križ: kritički sud nad onima koji drže da posjeduju istinu.
- ♦ Križ: granica vjere i razuma

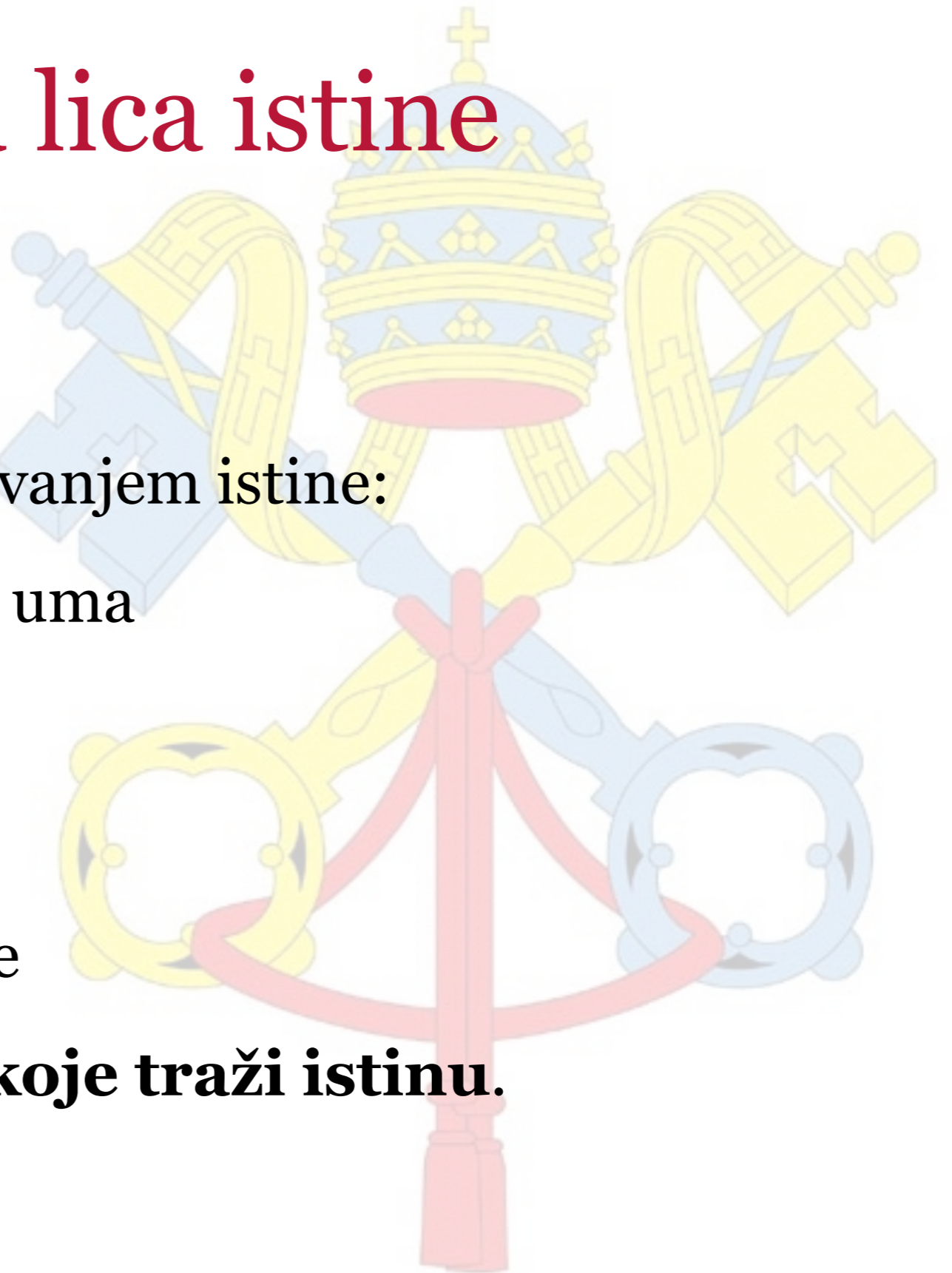

Razumijem da bih vjerovao

- ♦ Atena - oltar nepoznatom bogu.
- ♦ Svi ljudi teže k znanju. (Aristotel, *Metafizika*)
- ♦ Nitko ne želi biti prevaren, pa ni oni koji druge varaju. (Augustin)
- ♦ Život i smisao - istina o vlastitome kraju.
- ♦ Smrt i besmrtnost.
- ♦ Istina (obvezujuća, konačna, apsolutna).

Različita lica istine

- ♦ Ograničenosti s istraživanjem istine:
- ♦ prirodna ograničenost uma
- ♦ hvastanje duha
- ♦ osobne koristi
- ♦ strah od zahtjeva istine
- ♦ **Ipak, čovjek je biće koje traži istinu.**

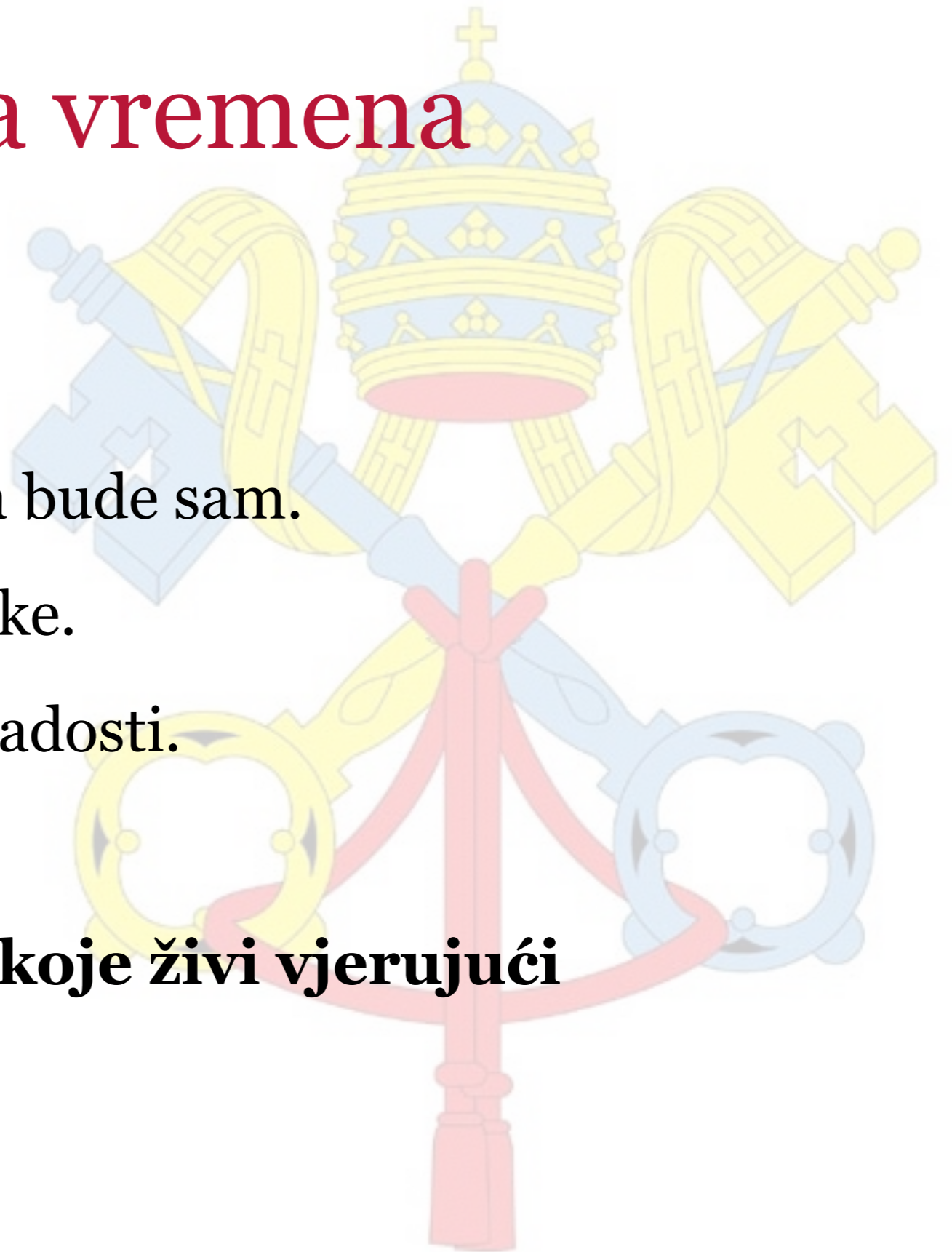
Različite istine

- ♦ Iskustvene istine
- ♦ filozofske istine (spekulativna sposobnost)
- ♦ religiozne istine

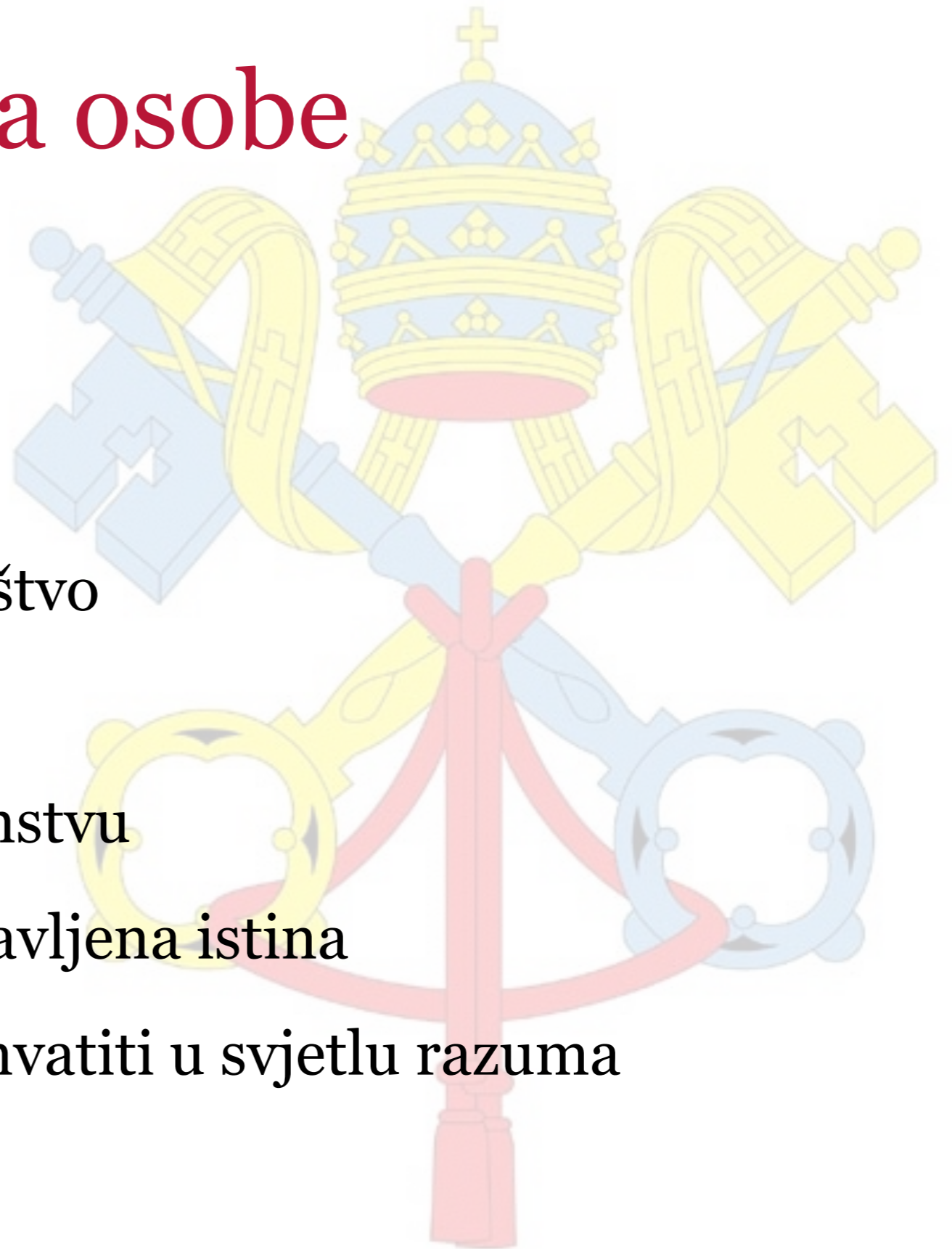
Ljudska vremena

- ♦ Čovjek nije stvoren da bude sam.
- ♦ Predaja već od kolijevke.
- ♦ Kritičko buđenje u mladosti.
- ♦ Otkrića u zrelosti.
- ♦ Ipak, **čovjek je biće koje živi vjerujući drugome.**

Istina osobe

- ◆ Što netko jest.
- ◆ Svjedočenje - mučeništvo
- ◆ Potpora prijateljstva
- ◆ Istina milosti u kršćanstvu
- ◆ Filozofska istina i objavljena istina
- ◆ Istinu iz vjere treba shvatiti u svjetlu razuma

Vjera i razum

- ♦ Atena: Pavlov govor epikurejcima i stoicima.
- ♦ Irenej i Tertulijan: borba da se istina objave ne podvrgne tumačenjima filozofa nego shvati u svome svjetlu.
- ♦ Susret kršćanstva i filozofije: težak i dug.
- ♦ Evanđeoska istina jednakosti ljudi pred Bogom - istina otvorena svima.
- ♦ Klement Aleksandrijski: evanđelje je “prava filozofija”.

Filozofija u kršćanstvu

- ◆ Origen se u obrani kršćanstva protiv napada filozofa Celza služi argumentima platoničke filozofije.
- ◆ Dionizije Areopagita
- ◆ Augustin
- ◆ Tertulijan: Što imaju zajedničkoga Atena i Jeruzalem? Što Akademija i Crkva?
- ◆ Odnos vjere i razuma
- ◆ Anselmo canterburyjski

Odvajanje filozofije od vjere

- ♦ Toma Akvinski: dijaloški odnos s filozofijom i teolog
- ♦ Tragedija vjere odvojene od razuma
- ♦ Razvoj filozofijske misli udaljavanjem od vjere
- ♦ ateistički humanizam
- ♦ pozitivistički duh
- ♦ urušavanje metafizičkog i moralnog razmišljanja
- ♦ logika tržišta i demijurška moć nad prirodom

Odvojenost filozofije od vjere

- ◆ nihilizam
- ◆ odmak od bilo koje konačne obveze (sve je nestalno i samo privremeno)
- ◆ Filozofija od mudrosti i sveopće znanosti postala tek jednim od mnogih područja znanja (sporedna uloga)
- ◆ novi oblici racionalnosti - **instrumentalni razum**: usmjereni da posluže korisnosti, užitku, moći, vlasti
- ◆ zaborav na pitanja krajnje svrhe i smisla života

Odvojenost filozofije od vjere

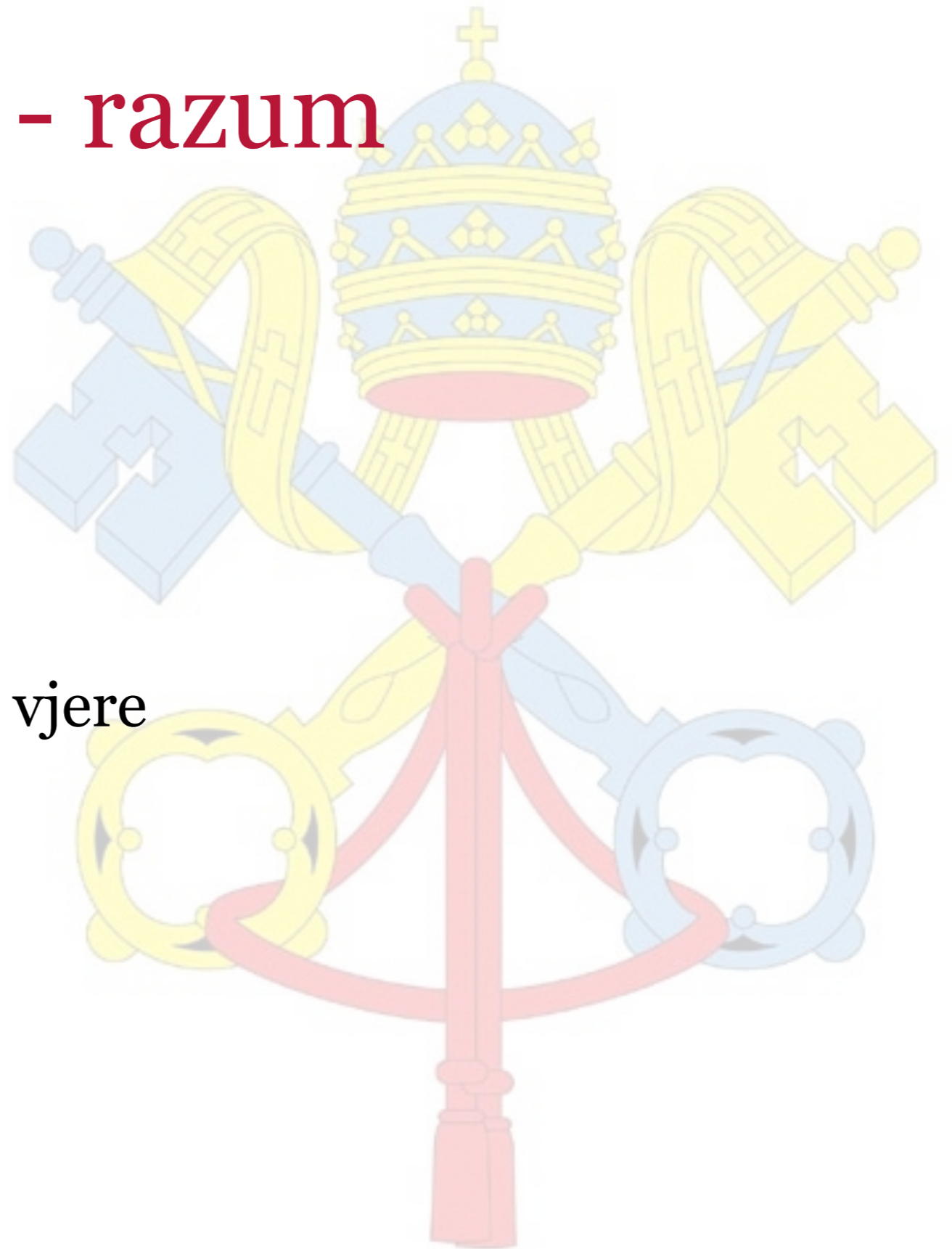
- ♦ proizvodi ljudskih ruku stvaraju otuđenje (plodovi odlaze u ruke drugih, a ne proizvođača), ali se okreću protiv samoga čovjeka
- ♦ strah da ono što čovjek proizvodi bude upereno protiv njega samoga
- ♦ odricanje od istine i tražnje samo praktične koristi
- ♦ odricanje razuma od traženja istine i apsoluta
- ♦ odvajanje vjere od razuma

Razum - objava - vjera

- ♦ Razum lišen objave: stramputica iz koje ne vidi krajnji cilj
- ♦ Vjera bez razuma: osjećaj i iskustvo, ali ne i sveopća ponuda
- ♦ Pogrešno je misliti da je vjera pred razumom koji se proglašava slabim moćnija
- ♦ ona je u opasnosti da postane bajkom ili praznovjerjem
- ♦ razum koji se ne nalazi pred čvrstom vjerom više nije izazvan novošću i radikalnošću kršćanskog postojanja

Vjera - razum

- ♦ otvorenost i iskrenost vjere
- ♦ smjelost razuma

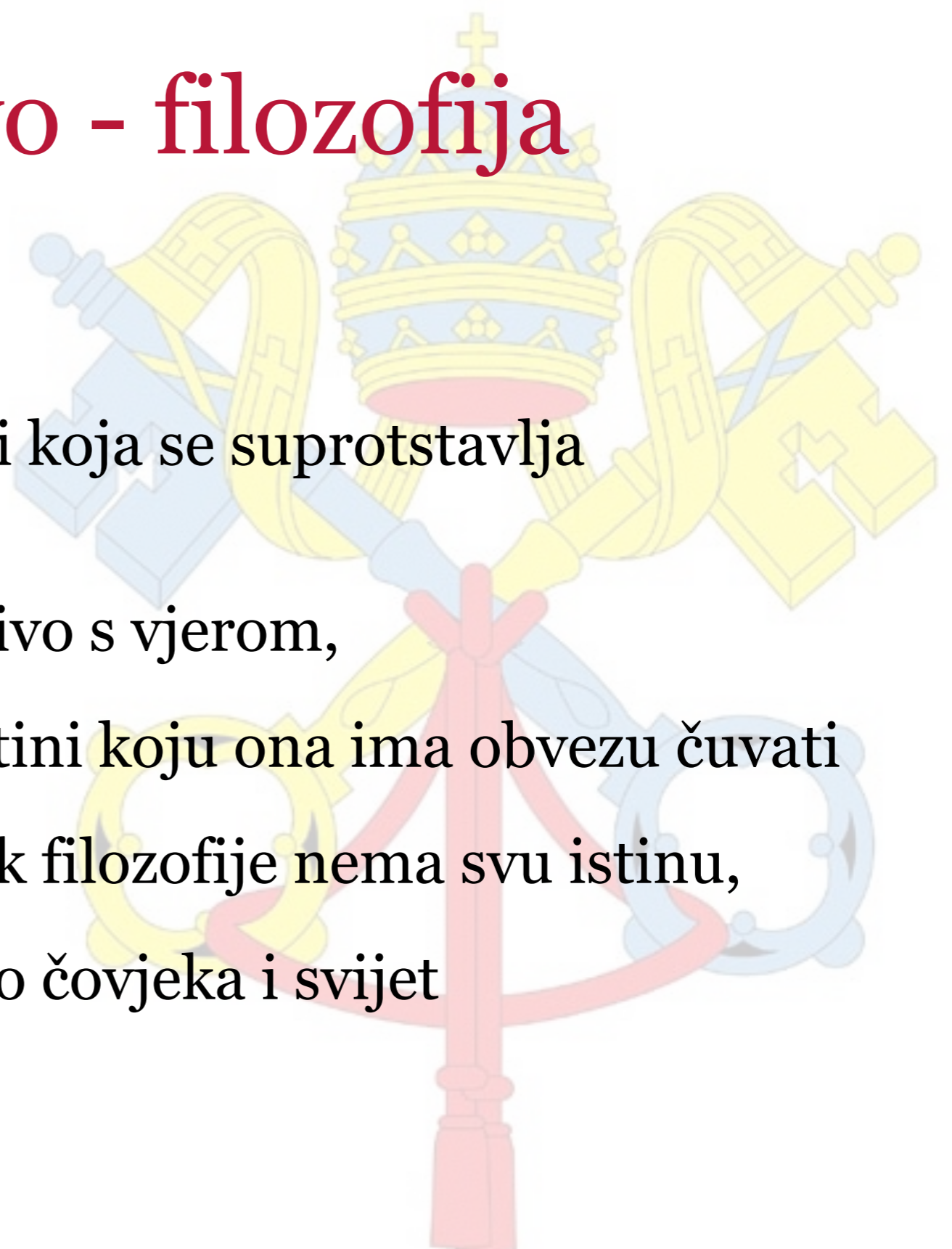

Učiteljstvo

- ♦ Crkva ne izlaže svoju filozofiju
- ♦ ne preporuča jednu filozofiju na štetu drugih
- ♦ Filozofija mora uvijek djelovati u skladu sa svojim metodama i pravilima
- ♦ Učiteljstvo ne popunja praznine filozofskog razmišljanja
- ♦ Ono se suprotstavlja kada filozofija prijeti ispravnom razumijevanju objave te zbunjuje jednostavnost i iskrenost vjere Božjeg naroda

Učiteljstvo - filozofija

- ♦ Kritički sud o filozofiji koja se suprotstavlja kršćanskoj nauci
- ♦ pokazati što je nespojivo s vjerom,
- ♦ što se suprotstavlja istini koju ona ima obvezu čuvati
- ♦ nijedan povijesni oblik filozofije nema svu istinu,
- ♦ ne pojašnjava potpuno čovjeka i svijet
- ♦ niti odnos s Bogom

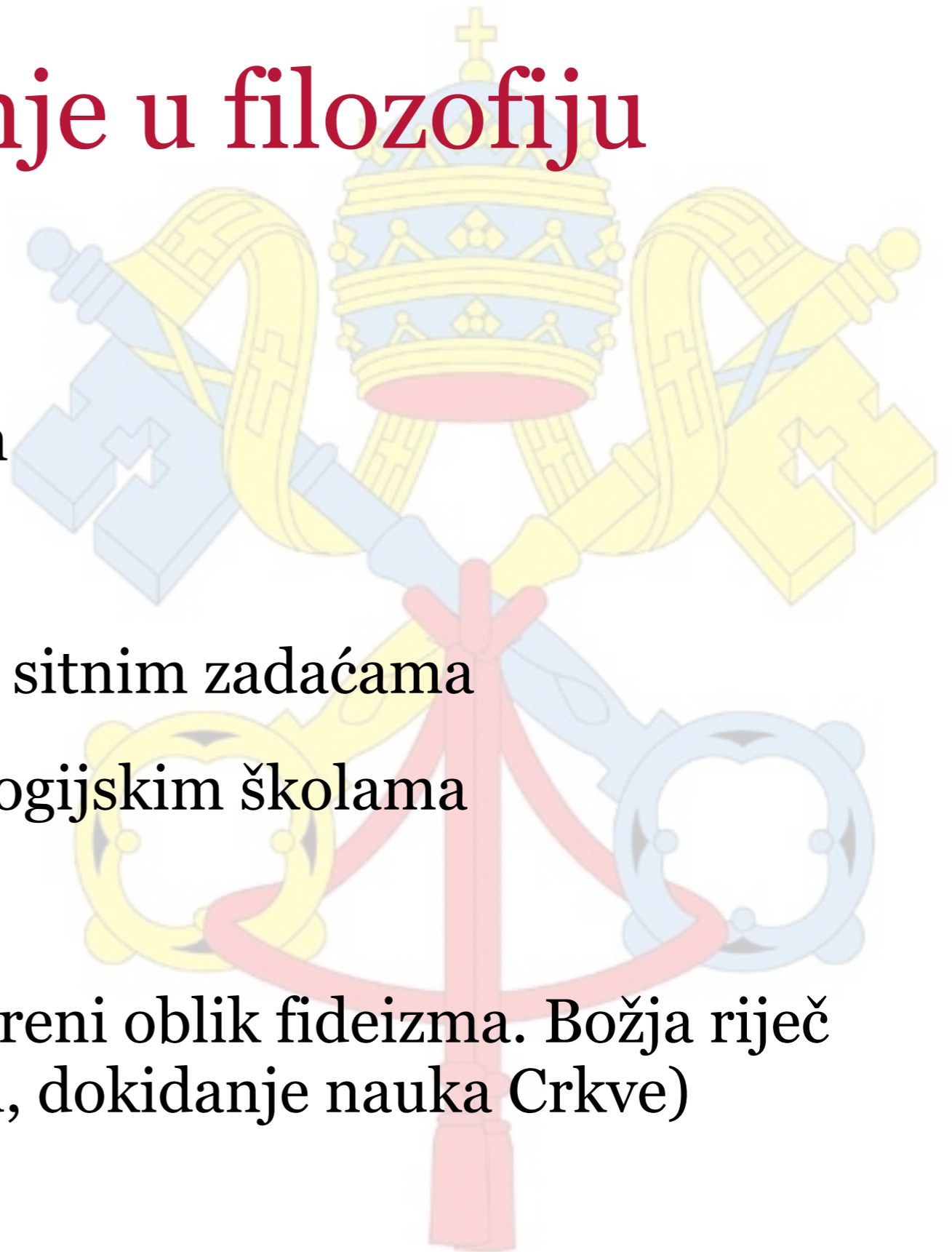
Ophođenje s filozofskim strujama

Teolozima i katoličkim filozofima koji imaju tešku zadaću čuvati božansku i ljudsku istinu te je usađivati u duše ljudi, nije dopušteno ignorirati ili zanemarivati ova mišljenja koja više ili manje skreću s pravog puta. Štoviše, oni ta ista mišljenja trebaju razvidjeti, bilo zato jer se bolesti prikladno ne liječe ako se prije valjano ne upoznaju, bilo zato što se u tim krivim nazorima ponegdje krije nešto istine, ili napokon zato jer izazivaju duh da dublje istraži i ispita neke istine, bilo filozofijske bilo teologijske.

Humani generis

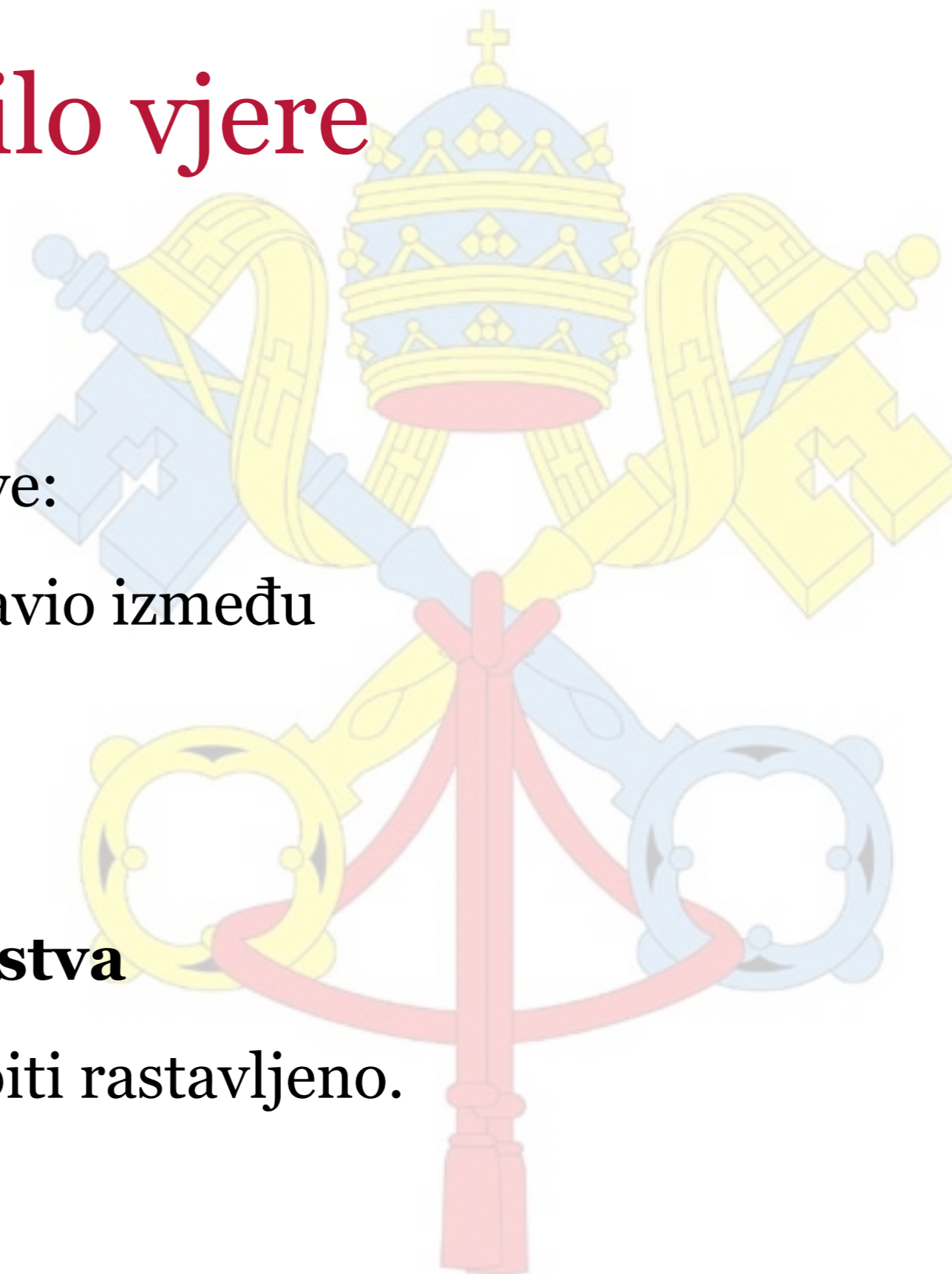
Nepovjerenje u filozofiju

- ♦ Nepovjerenje u razum
- ♦ propast metafizike
- ♦ zadovoljenje filozofije sitnim zadaćama
- ♦ **racionalizam** u teologijskim školama
- ♦ **fideizam**
- ♦ **biblicizam** (vrlo rašireni oblik fideizma. Božja riječ samo u Svetom pismu, dokidanje nauka Crkve)

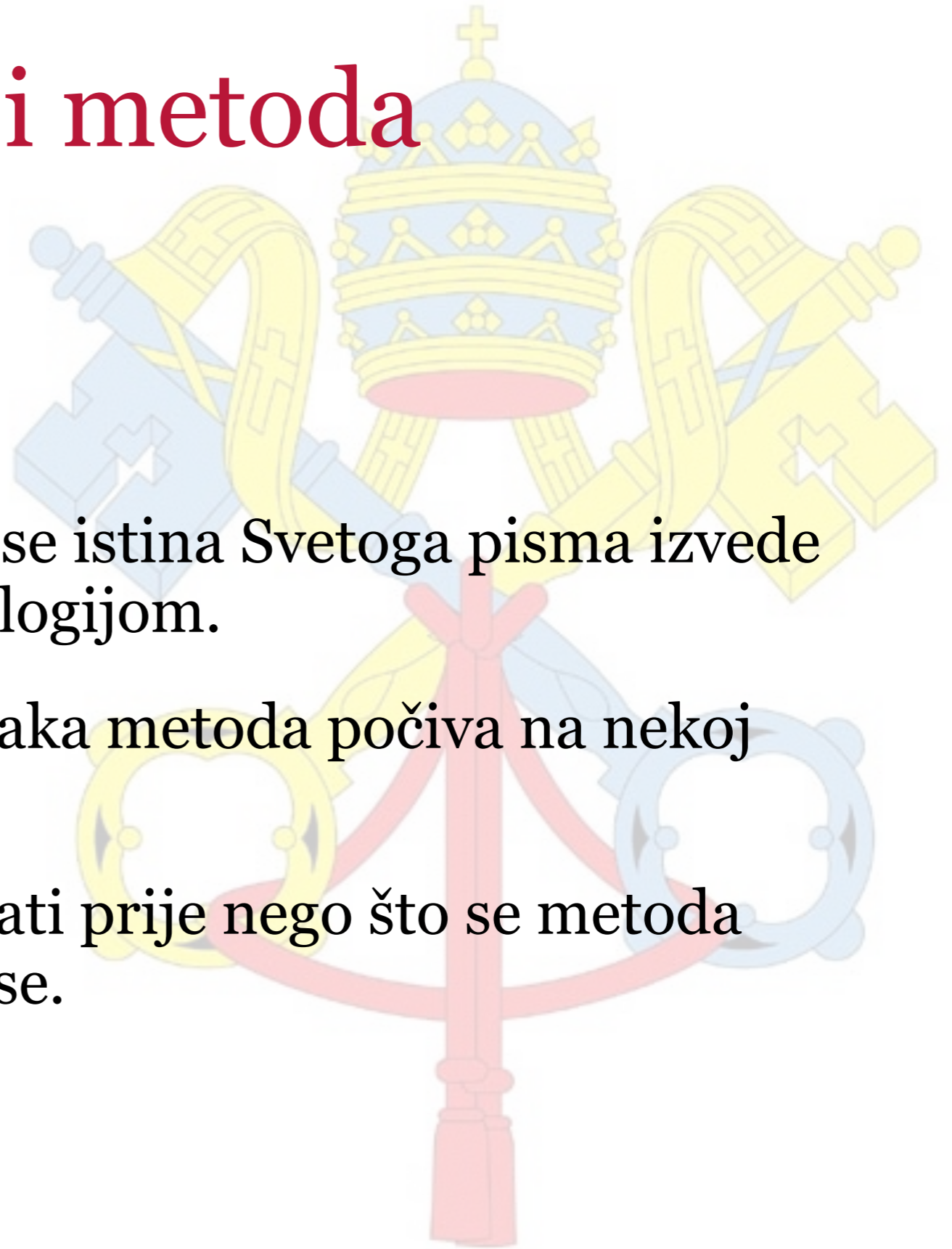
Pravilo vjere

Vrhovno pravilo vjere Crkve:
jedinstvo koje je Duh postavio između
svete predaje
Svetoga pisma
crkvenoga učiteljstva
ovo troje nikako ne može biti rastavljeno.

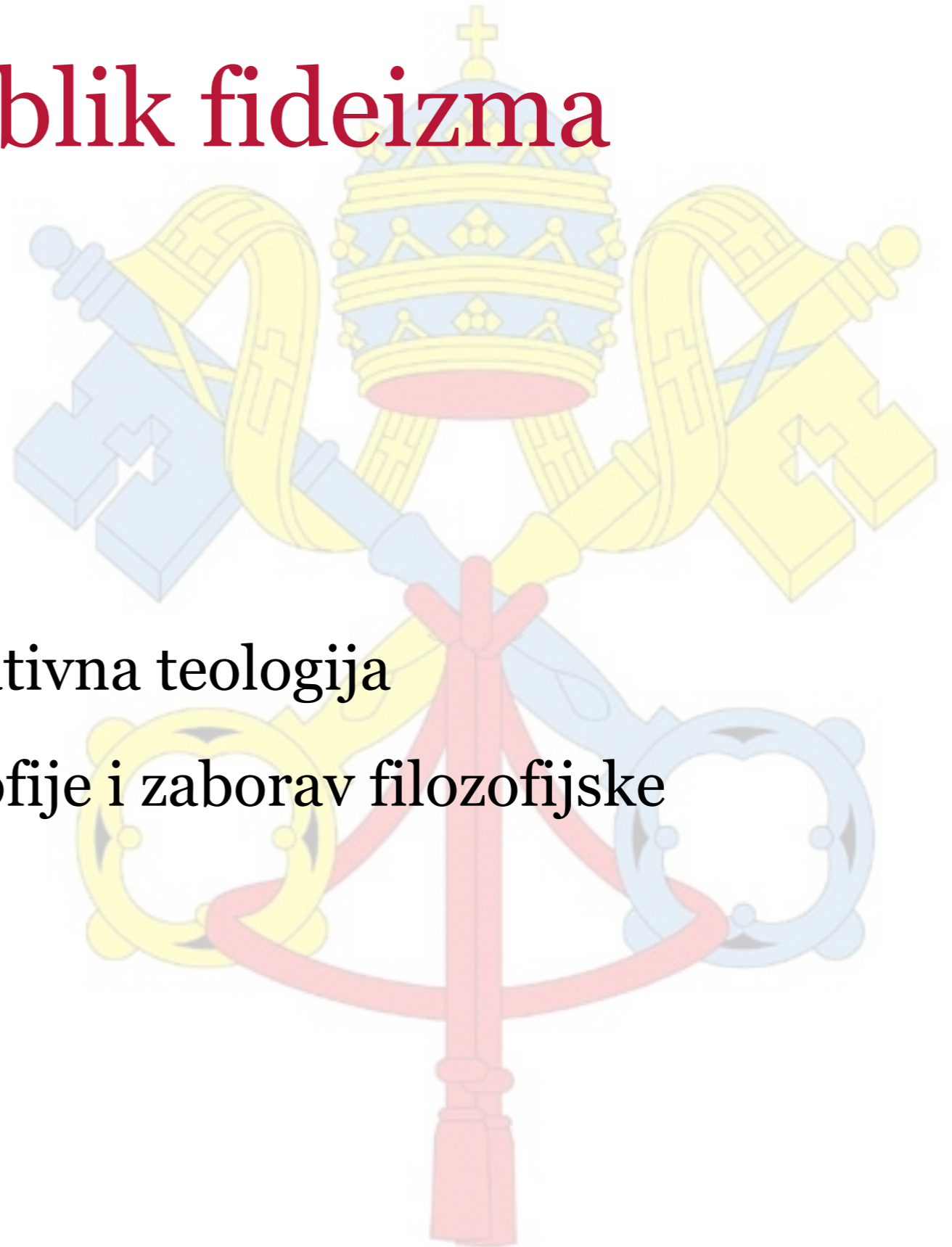
Istina i metoda

- ♦ Opasnost namjere da se istina Svetoga pisma izvede samo jednom metodologijom.
- ♦ Voditi računa kako svaka metoda počiva na nekoj filozofskoj zamisli.
- ♦ Nju valja pomno ispitati prije nego što se metoda primijeni na svete spise.

Skriveni oblik fideizma

- ♦ malo se cijeni spekulativna teologija
- ♦ prijezir klasične filozofije i zaborav filozofijske predaje

Istina i konsenzus

- ♦ Tko vjeruje da se istina zadobiva konsenzusom odbacuje sveobuhvatne i apsolutne istine.
- ♦ Filozofija: ne postavljati sebi male i parcijalne ciljeve, a odricati se pitanja o cjelovitom smislu.
- ♦ Ne gubiti žudnju za zadnjom istinom.
- ♦ “Sama vjera izaziva razum da napusti svaku odvojenost i da, izlažući se riziku, pokuša sve kako bi dosegnuo ono što je lijepo, dobro i istinito. Vjera tako postaje pouzdani i uvjerljivi odvjetnik razuma.”

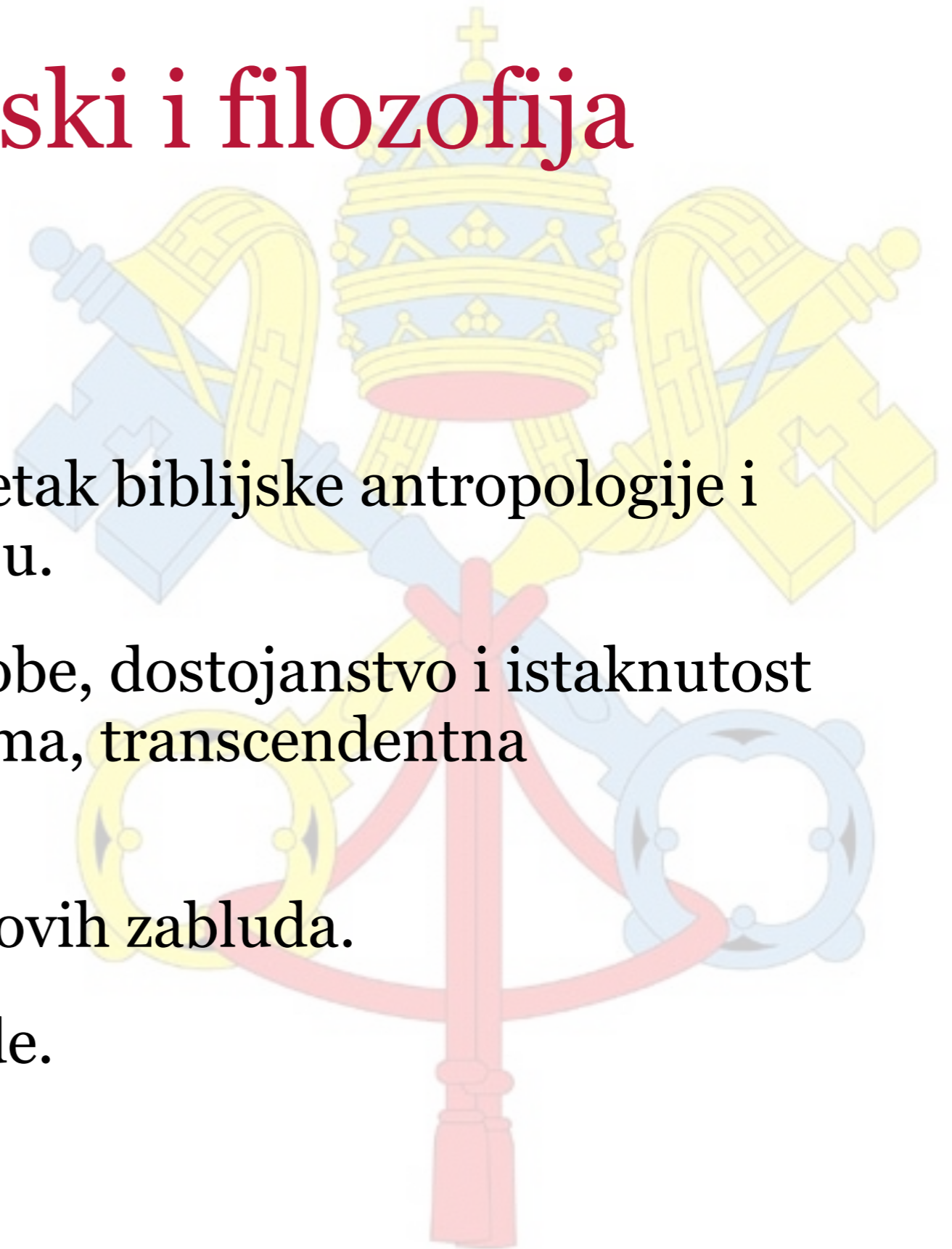
Fides et ratio, br. 56.

Zauzetost Crkve za filozofiju

- ♦ Učiteljstvo se ne zadržava na bilježenju zabluda i zastranjenja.
- ♦ Briga oko načela obnove filozofskoga mišljenja.
- ♦ **Aeterni Patris**, enciklika Lava XIII. (4. kolovoza 1879.) jedini papinski dokument u cijelosti posvećen filozofiji. (*Do Fides et ratio*).
- ♦ Sačuvala aktualnost, oslonjena na Tomu Akvinskoga, sklad vjere i razuma, novi zamah istraživanja skolastičkih pisaca.

II. Vatikanski i filozofija

- ♦ *Gaudium et spes*, sažetak biblijske antropologije i nadahnuće za filozofiju.
- ♦ Vrijednost ljudske osobe, dostojanstvo i istaknutost nad ostalim stvorenjima, transcendentna sposobnost razuma.
- ♦ Pitanje ateizma i njegovih zabluda.
- ♦ Pitanje ljudske slobode.

II. Vatikanski i filozofija

- ♦ Studij filozofije i svećenički kandidati:
- ♦ “Filozofske predmete treba tako predavati da se studenti dovedu do temeljite i suvisle spoznaje čovjeka, svijeta i Boga, oslanjajući se na trajno vrijednu filozofsku baštinu, a uzevši u obzir i novija filozofska istraživanja.”

Optatam totius, br. 15

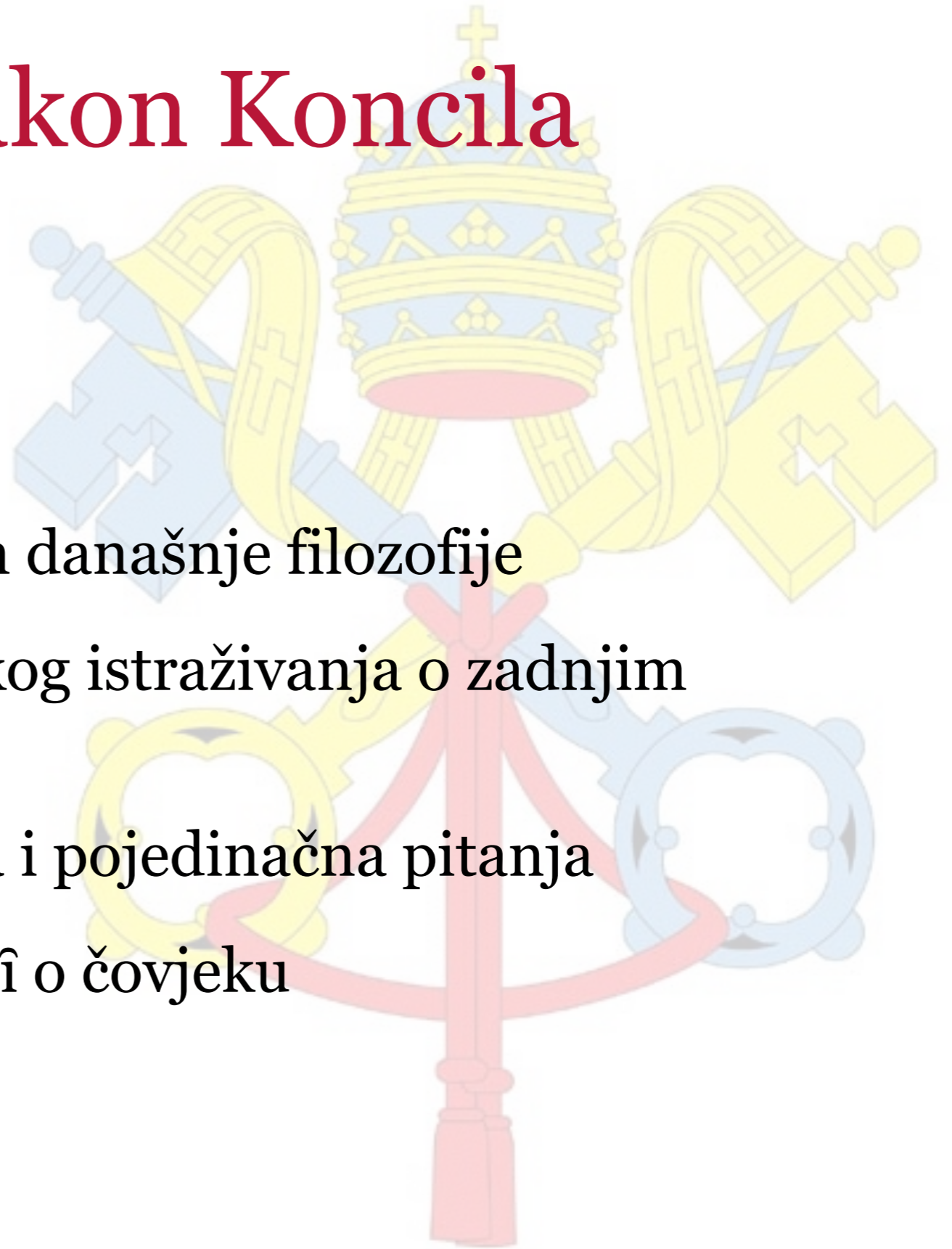
Praksa nakon Koncila

- ✦ Nazadak:
- ✦ skolastička filozofija manje na cijeni
- ✦ manje na cijeni općenito studij filozofije
- ✦ “U čudu i žalosti opažamo da je popriličan broj teologa dionik ovog zanemarivanja filozofijskog studija.”

Fidest et ratio, br. 61

Praksa nakon Koncila

- ♦ Nepovjerenje u razum današnje filozofije
- ♦ napuštanje metafizičkog istraživanja o zadnjim pitanjima čovjeka
- ♦ pozornost na posebna i pojedinačna pitanja
- ♦ Pogrešan sud znanosti o čovjeku

Zadatak

- ◆ Filozofska obuka se ne može ukloniti iz strukture teologijskih studija i poduke svećeničkih kandidata.

Uzajamnost teologije i filozofije

- ✦ “Riječ je Božja upućena svakome čovjeku u svim vremenima i na svim mjestima svijeta; čovjek je po naravi filozof.”

Fides et ratio, br. 64

- ✦ Teologija u nekim svojim vlastitim zadaćama poseže za filozofijom.

Dvojako metodološko načelo teologije

- ♦ ***auditus fidei*** (slušanje vjere) - polog vjere: sveta predaja, Sveto pismo, živo učiteljstvo Crkve
- ♦ ***intellectus fidei*** (razumijevanje vjere) - spekulativna moć mišljenja: teologija želi odgovoriti zahtjevima razmišljanja.

Filozofija: priprava za *auditus fidei*

- ♦ Struktura spoznaje
- ♦ osobna komunikacija
- ♦ oblici i funkcije jezika
- ♦ Razumijevanje filozofije koja je utjecala na pojmove i nazivlje kojima se izriče *auditus fidei*.

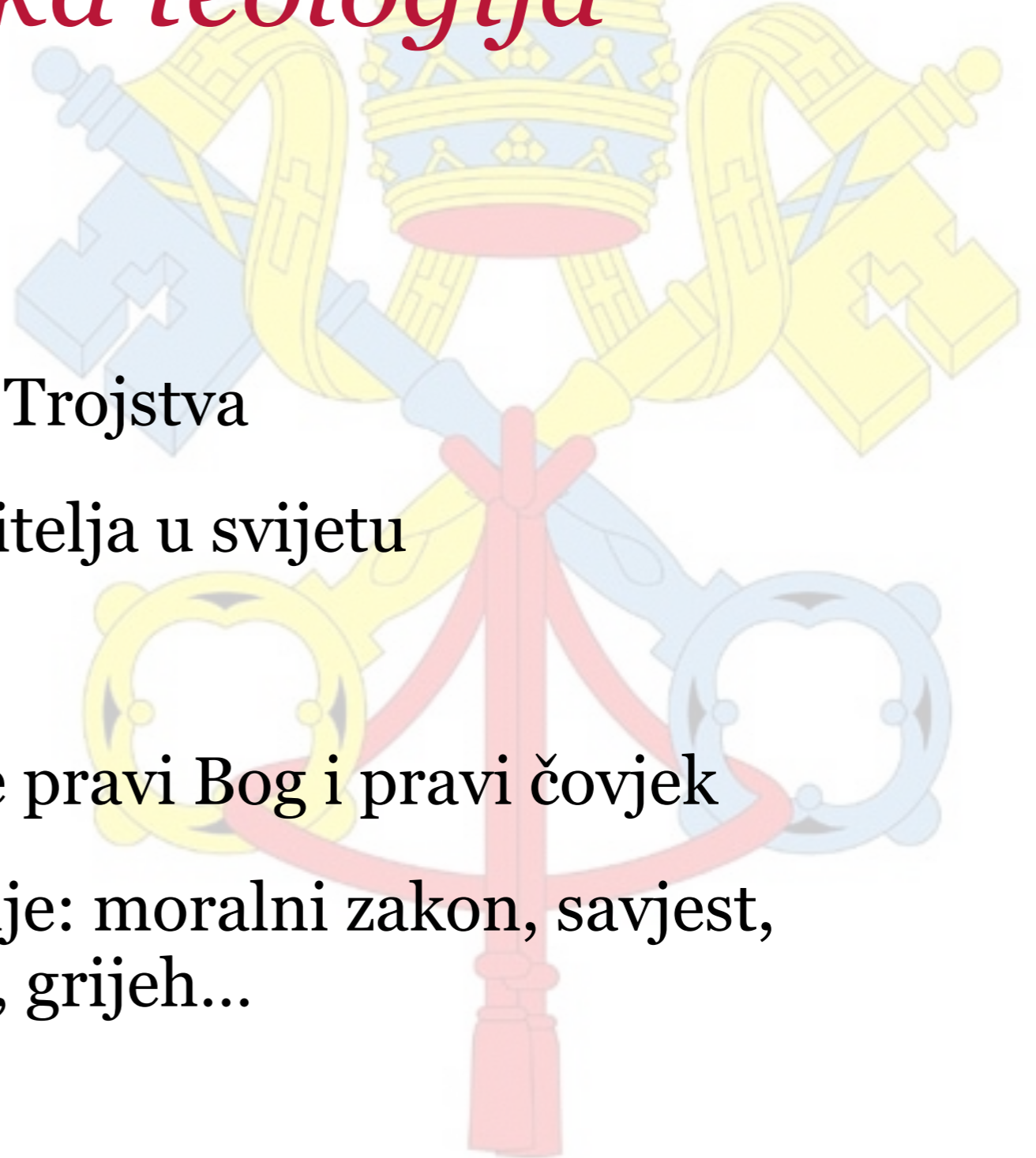
Intellectus fidei

- ◆ Božanska istina ima vlastitu razumljivost, logičku dosljednost.
- ◆ Ona je mudrost.
- ◆ Spasenjski smisao
- ◆ Povijest spasenja - vrhunac Krist i Vazmeno otajstvo.

Potreba filozofije u teologiji - *dogmatska teologija*

- ♦ Govor o Bogu
- ♦ osobni odnosi unutar Trojstva
- ♦ djelovanje Boga stvoritelja u svijetu
- ♦ odnos Boga i čovjeka
- ♦ Identitet Krista koji je pravi Bog i pravi čovjek
- ♦ Teme moralne teologije: moralni zakon, savjest, sloboda, odgovornost, grijeh...

Potreba filozofije u teologiji - *fundamentalna teologija*

- ♦ Zadatak: obrazlagati vjeru, opravdati odnos vjere i filozofskog mišljenja
- ♦ Istine koje se mogu spoznati naravnim putem - nužno ih spoznati da bi se prihvatila objava
- ♦ Istine koje razum otkriva sam - objava im daje smisao punine: naravna spoznaja Boga, razlika božanske objave i drugih pojava, jezik i stvari koje nadilaze ljudska iskustva
- ♦ Put razuma koji može prihvatiti vjeru, a da ne skrene od vlastite autonomije.

Potreba filozofije u teologiji - *fundamentalna teologija*

- ♦ “Vjera će tako moći ‘potpuno pokazati put onom razumu koji iskreno traži istinu. Na taj način vjera kao Božji dar, makar se ne temeljila na razumu, ipak ga se nikako ne može odreći; upravo tako se pokazuje i potreba da se razum po vjeri ojača kako bi dosegnuo nove ciljeve do kojih sam ne može doći.”

Fides et ratio, br 67.

Potreba filozofije u teologiji - *moralna teologija*

- ♦ Teologija ima potrebu za pravilnim filozofijskim pogledom u pogledu na ljudsku narav i društvo i opća etička načela odlučivanja.
- ♦ Filozofija teologiji ne pomaže shvatiti “ono što su ljudi mislili”, nego kakva je istina stvari.
- ♦ “Kad se kulture dublje ukorijene u narav čovjeka, one sa sobom nose svjedočanstvo onoga otvaranja prema univerzalnosti i transcenciji koje je svojstveno čovjeku.”

Fides et ratio, br. 70.

Potreba filozofije u teologiji - *kultura*

- ♦ “Sam način na koji kršćani žive svoju vjeru natopljen je kulturom okoline te sa svoje strane tijekom vremena pridonosi uobličavanju njezinih bitnih značajki. Svakoj kulturi kršćani pružaju nepromjenjivu Božju istinu koju je On objavio u povijesti i kulturi jednog naroda.”

Fides et ratio, br. 71.

- ♦ Posebno mjesto - Indija, njezina kultura i filozofija.

Različita stanja filozofije s obzirom na kršćanstvo

1. Filozofija odvojena od evanđeoske objave:

prije Isusova rođenja

nakon Isusova rođenja u područjima netaknutim evangelizacijom

Ovdje je filozofija oslonjena samo na sebe.

Milost ne razara narav.

Filozofija ima racionalne kriterije i pokazuje općenito valjane rezultate.

Autonomija i/ili samodostatnost misli

- ♦ **Autonomija** je nužna.
- ♦ Pristanak na vjeru ne ruši ni um ni volju.
- ♦ Obvezuje um na istinu i usavršuje slobodu volje.
- ♦ **Samodostatnost** odbacuje istinu koja dolazi iz božanskog izvora.
- ♦ Filozofiji šteti isključenje od pristupa dubljoj istini.

Različita stanja filozofije s obzirom na kršćanstvo

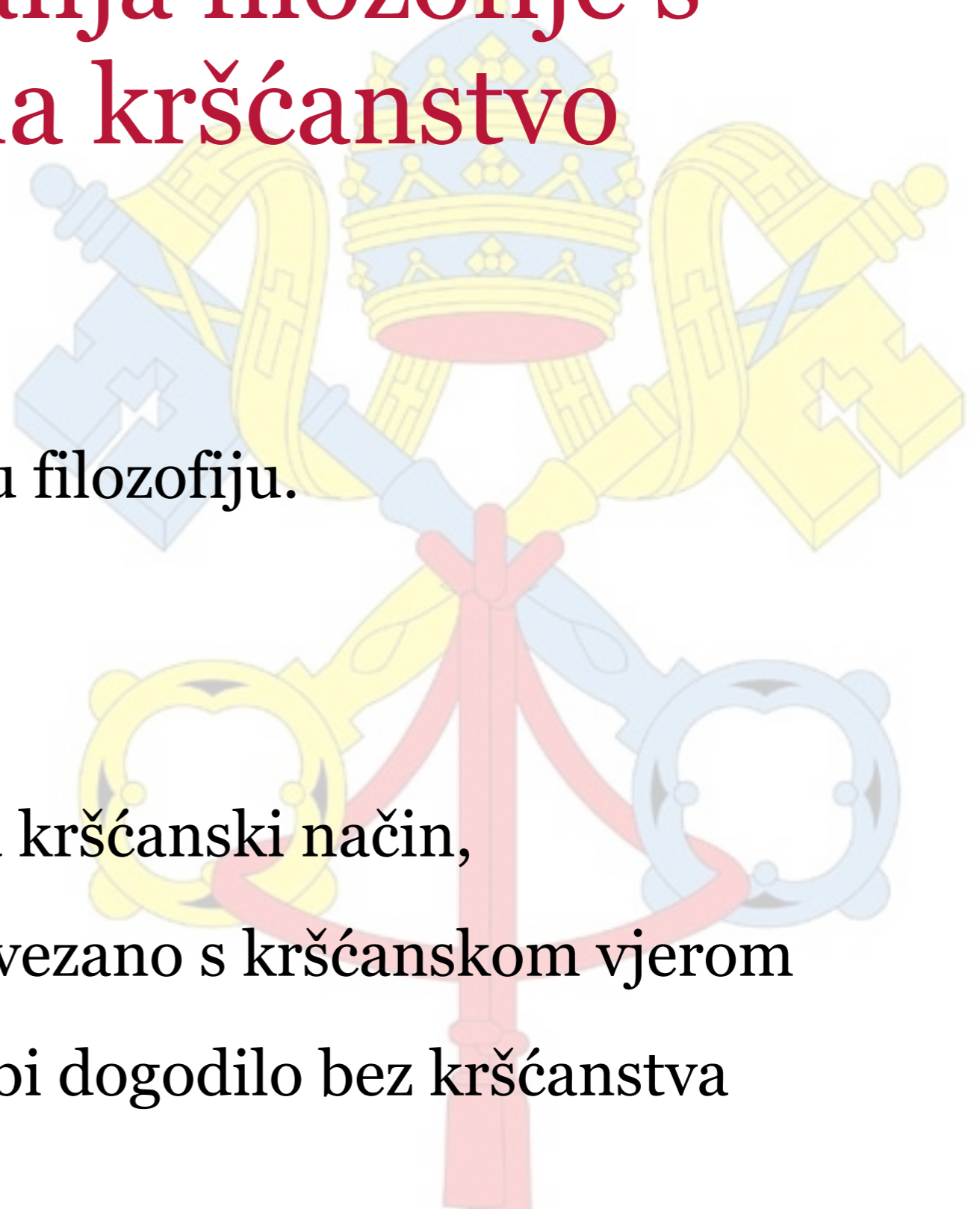
2. Kršćanska filozofija

Crkva nema svoju službenu filozofiju.

Vjera nije filozofija.

Kršćanska filozofija:

umijeće filozofiranja na kršćanski način,
filozofiranje životno povezano s kršćanskom vjerom
filozofiranje koja se ne bi dogodilo bez kršćanstva

Dvije vrste kršćanske filozofije

a. subjektivna - vjera pročišćava razum.

Teologalna krepost. Vjera oslobađa razum od samopouzdanja (tipična napast filozofa).

Ponizno bavljenje pitanjima koja su teško objašnjiva bez objave. (zlo i trpljenje, smisao života, metafizičko pitanje)

Dvije vrste kršćanske filozofije

b. objektivna. Objava izlaže istine koje razum može doseći, ali koje svojim snagama nikada ne bi sam otkrio:
slobodni i osobni Bog,
stvarnost grijeha u svjetlu vjere,
osoba kao duhovno biće,
dostojanstvo, jednakost i sloboda svih ljudi,
Isus kao stožer filozofije povijesti,
istraživanje razumnosti nekih istina izraženih u Svetome pismu

Različita stanja filozofije s obzirom na kršćanstvo

3. teologija koja se poziva na filozofiranje

Teologija je uvijek trebala i treba filozofijsku pomoć - teologija je kritički razum u svjetlu vjere - traži odgojen i oblikovan razum.

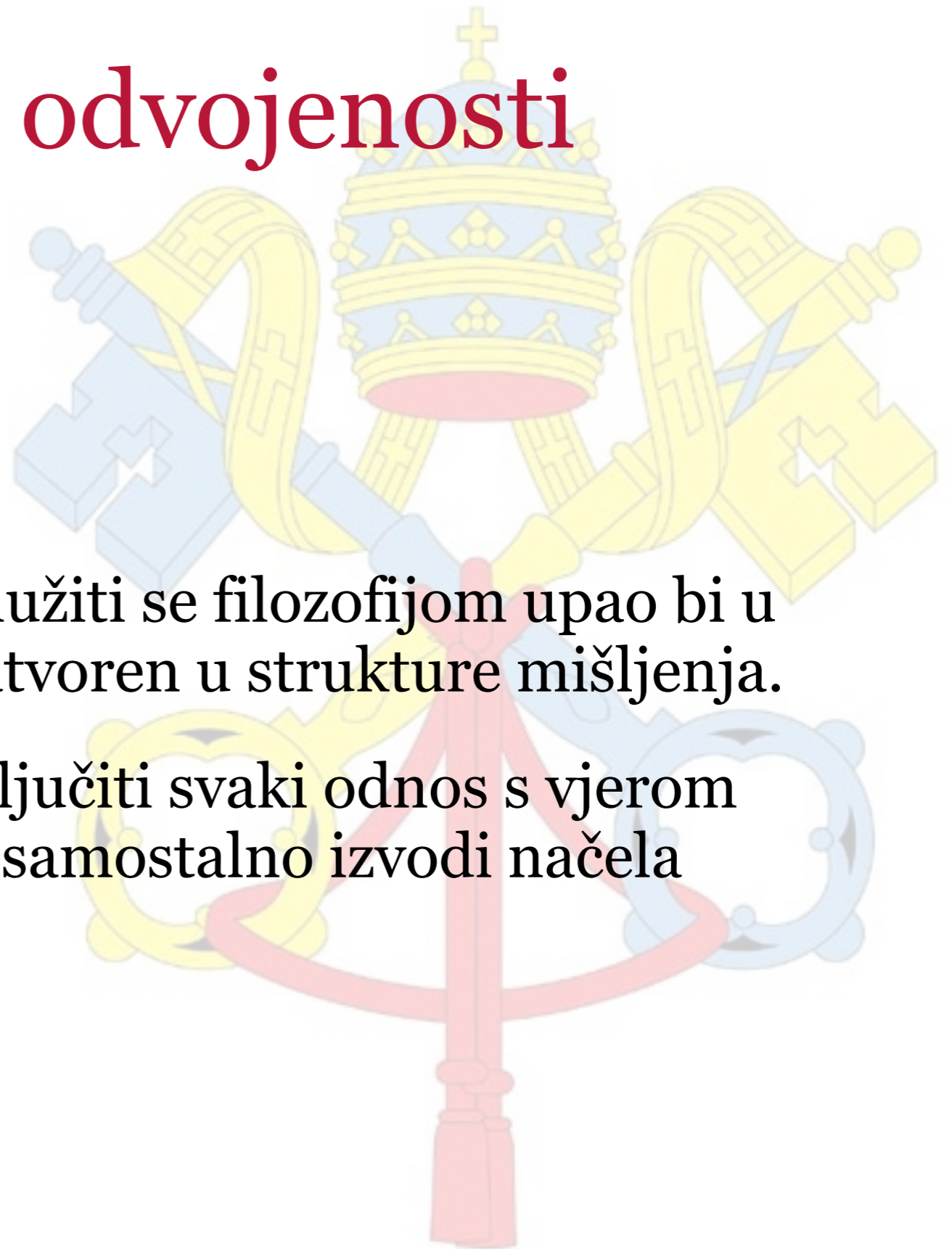
Treba filozofiju kao dijaloškog partnera - zbog razumljivosti svojih načela.

Nazvana **ancilla theologiae**.

Ne misli na podložnost ili ropstvo (Aristotel: “služkinje prve filozofije” za iskustvene znanosti)

Opasnost odvojenosti

- ♦ Teolog koji bi odbio služiti se filozofijom upao bi u filozofiranje i ostao zatvoren u strukture mišljenja.
- ♦ Filozof koji bi htio isključiti svaki odnos s vjerom upao bi u nagnuće da samostalno izvodi načela kršćanske vjere.

Učiteljstvo - teologija - filozofija

- ♦ Buduće da je stanje filozofije koje smo razmotrili uključeno u razumijevanje objave, ona se zajedno s teologijom u strožem smislu stavlja pod autoritet učiteljstva i njegova suda.
- ♦ Iz istina vjere, naime, potječu neke obveze na koje filozofija mora paziti kad stupa u odnos s teologijom.”

Fides et ratio, br. 77

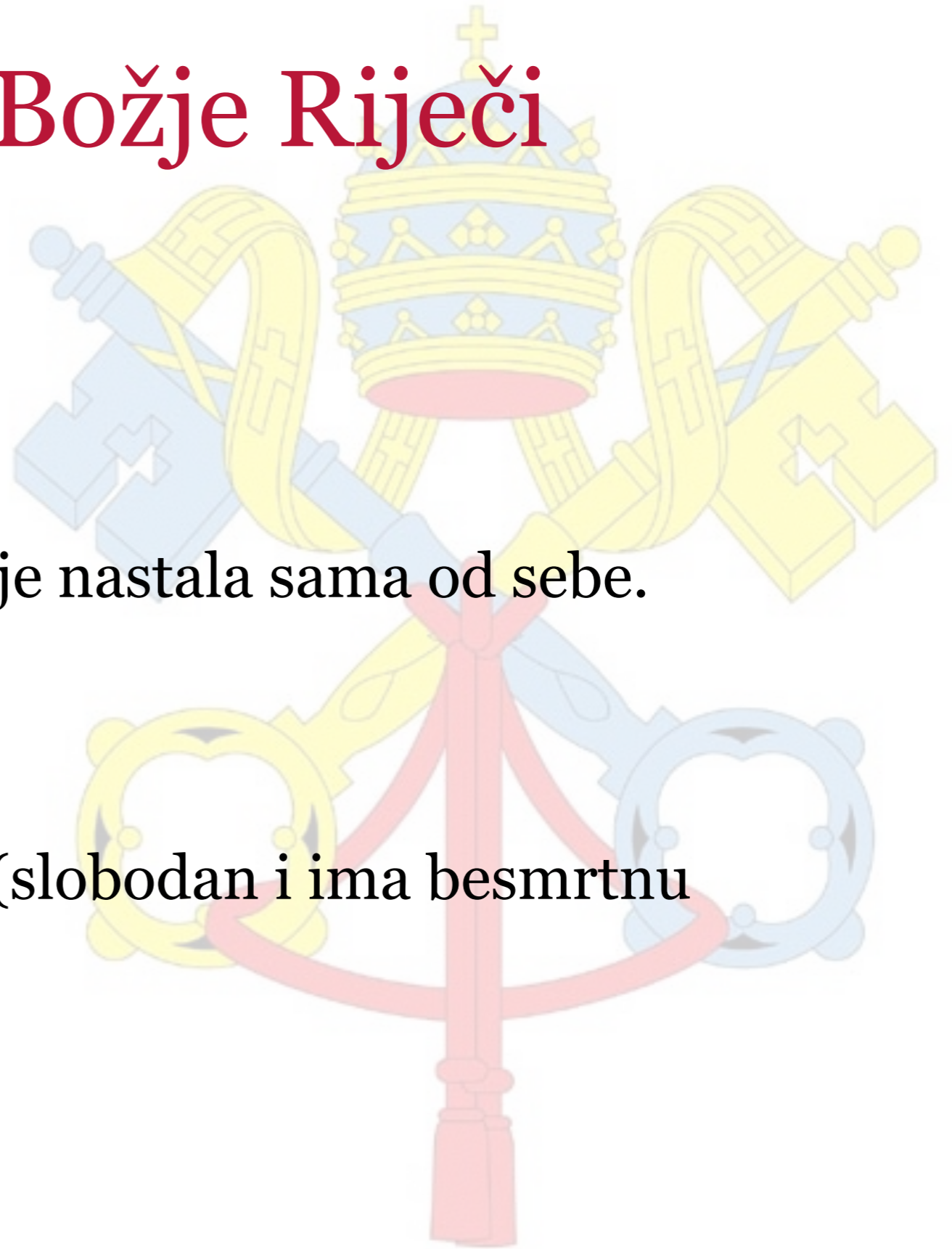
- ♦ Sv. Toma Akvinski primjer tražitelja istine.

Postulati Božje Riječi za filozofiju

- ♦ Istina može biti samo jedna.
- ♦ Objava ne može potisnuti autonomiju razuma.
- ♦ Razum ne smije izgubiti sposobnost propitivanja i svijest svoje ne-apsolutnosti.
- ♦ Objavljena istina osvjetljuje put filozofskom mišljenju.
- ♦ Ravnati se prema autoritetu istine.
- ♦ *Quoniam fides, si non cogitatur, nulla est.*
(Augustin: Vjera koja nije mišljena nikakva je.)

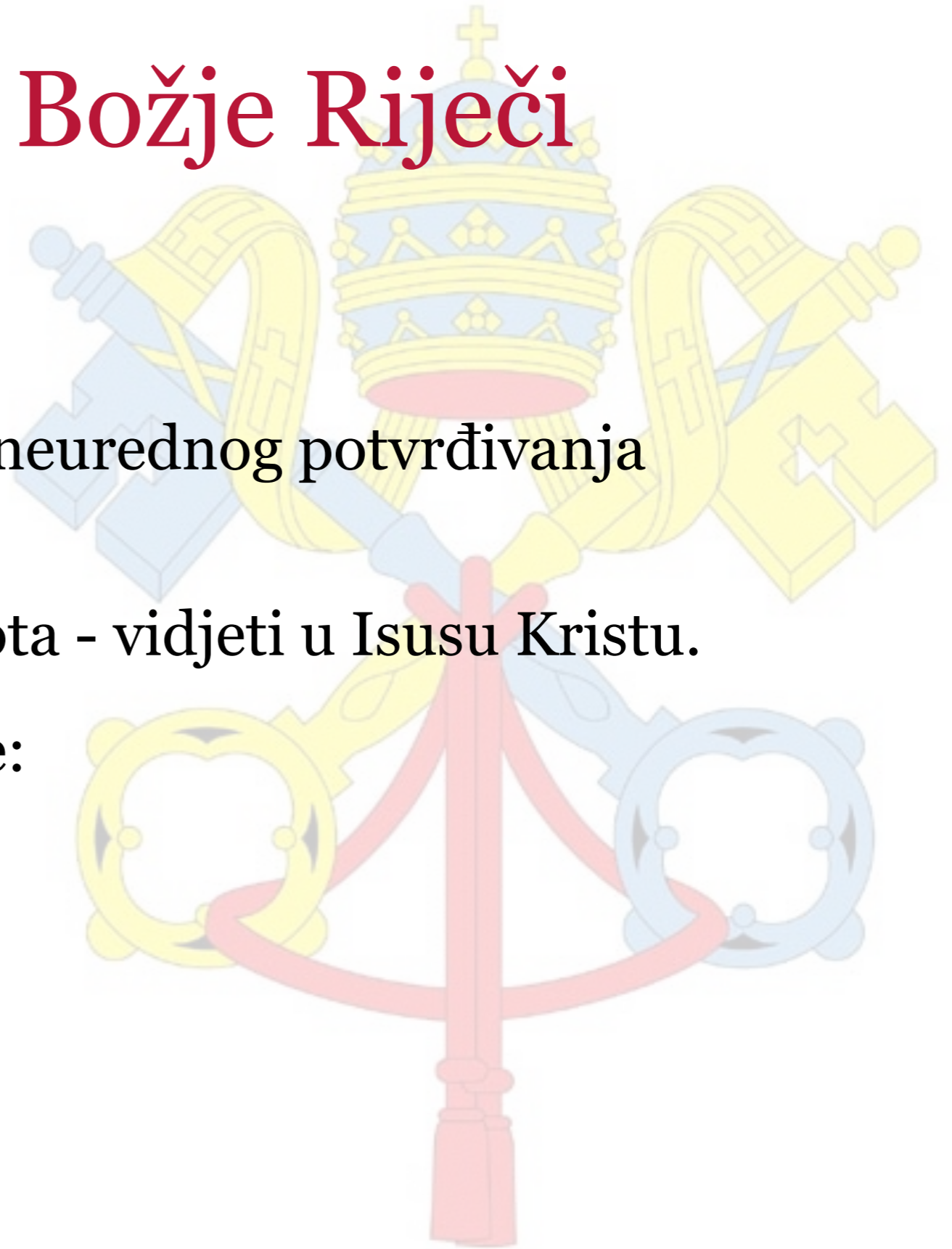
Zahtjevi Božje Riječi

- ♦ Zbilja nije apsolut. Nije nastala sama od sebe. Stvorena je.
- ♦ Bog je Apsolut.
- ♦ Čovjek je *imago Dei*. (slobodan i ima besmrtnu dušu)

1. zahtjev Božje Riječi

- ♦ Moralno zlo dolazi iz neurednog potvrđivanja ljudske slobode.
- ♦ Smisao ljudskoga života - vidjeti u Isusu Kristu.
- ♦ Biblija jasno odbacuje:
 - ♦ relativizam
 - ♦ materijalizam
 - ♦ panteizam.

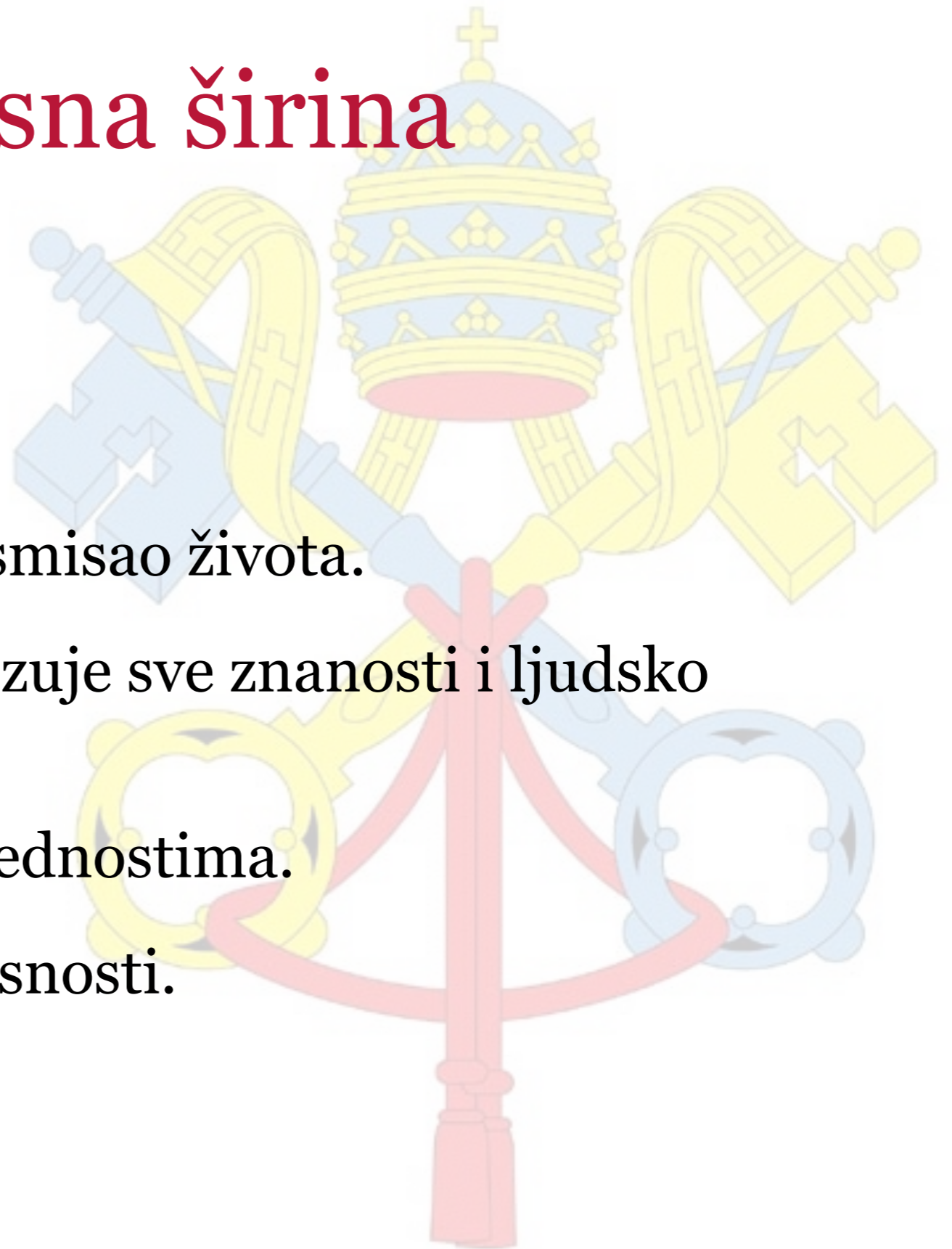
Kriza smisla

- ♦ Razmrvljeno znanje.
- ♦ “Filozofija koja ne postavlja nikakvo pitanje o smislu ljudskoga života izlaže se velikoj opasnosti da ljudski razum svede samo na puku instrumentalnu funkciju ukidajući svako nastojanje oko istraživanja istine.”

Fides et ratio, br. 81

Mudrosna širina

- ♦ Tražiti sveobuhvatni smisao života.
- ♦ Zadnji okvir koji povezuje sve znanosti i ljudsko djelovanje.
- ♦ Svijest o najvišim vrijednostima.
- ♦ Svrha izvan puke korisnosti.

Posljednja svrha

- ♦ “Riječ Božja otkriva posljednju svrhu čovjeka i daje opći smisao njegovim pothvatima na zemlji. Zbog toga ona poziva filozofiju da se posveti pronalaženju naravnoga temelja tom smislu, a to je religiozna ustrojenost svakoga čovjeka. Koja god filozofija zaniječe da se zadnji i opći smisao može naći, bit će ne samo neadekvatna nego i pogrješna.”

Fides et ratio, br. 81

2. zahtjev Božje Riječi

- ✦ da se utvrdi ljudska sposobnost postizanja *spoznaje istine*
- ✦ Spoznaja objektivne istine pomoću podudarnosti stvari i uma (*adaequatio rei et intellectus*).
- ✦ “Um se naime ne ograničuje na same fenomene nego je sposoban da s pravom sigurnosti dosegne i inteligibilnu stvarnost, premda je uslijed grijeha djelomično pomračen i oslabljen.”

Gaudium et spes, br 15.

3. zahtjev Božje Riječi

- ♦ Filozofiji je potrebna **metafizička** narav koja može nadići iskustvene danosti i doprijeti do apsolutno krajnjeg i temeljnoga.

Metafizička narav

- ♦ “Gdje god čovjek otkrije neki poziv za apsolutnim i transcendentnim, ondje mu se otvara prilika za metafizičko tumačenje stvarnosti: u istini i ljepoti, u moralnim dobrima i drugim osobama, u bitku i u Bogu. Na kraju ovoga tisućljeća čeka nas veliki izazov, naime taj da znamo napraviti kako nužan tako i hitan prijelaz *od pojave prema temelju.*”

Fides et ratio, br. 83

Metafizička narav

- ✦ “Zato se ne smije ostati samo na iskustvu; koliko god ono izražava i pokazuje unutrašnju narav čovjeka i njegovu duhovnost, nužno je da se spekulativno promišljanje dotakne duhovne supstancije kao i temelja na koji se ona oslanja. Filozofijsko poimanje, dakle, koje bi zanijekalo sav metafizički prostor bilo bi po sebi nevaljalo i sasvim neprikladno da ispuni funkciju posredovanja za shvaćanje objave.”

Fides et ratio, br. 83

Metafizička narav

- ✦ “Riječ Božja neprestano se odnosi na ono što nadilazi ljudsko mišljenje; no ovo se ‘otajstvo’ ne bi moglo objaviti niti bi ga teologija bilo kako mogla učiniti shvatljivim, kada bi ljudska egzistencija bila ograničena tijesnim granicama osjetilnog iskustva. Zato metafizika postoji kao neki značajan posrednik u teološkom istraživanju. Teologija pak, kada bi bila lišena metafizičkog obzorja, ne bi mogla krenuti dalje od istraživanja religioznog iskustva niti dopustiti da *razumijevanje vjere* skladno izrazi opću i transcendentnu vrijednost objavljenje istine.”

Fides et ratio, br. 83

Mišljenja očitih opasnosti

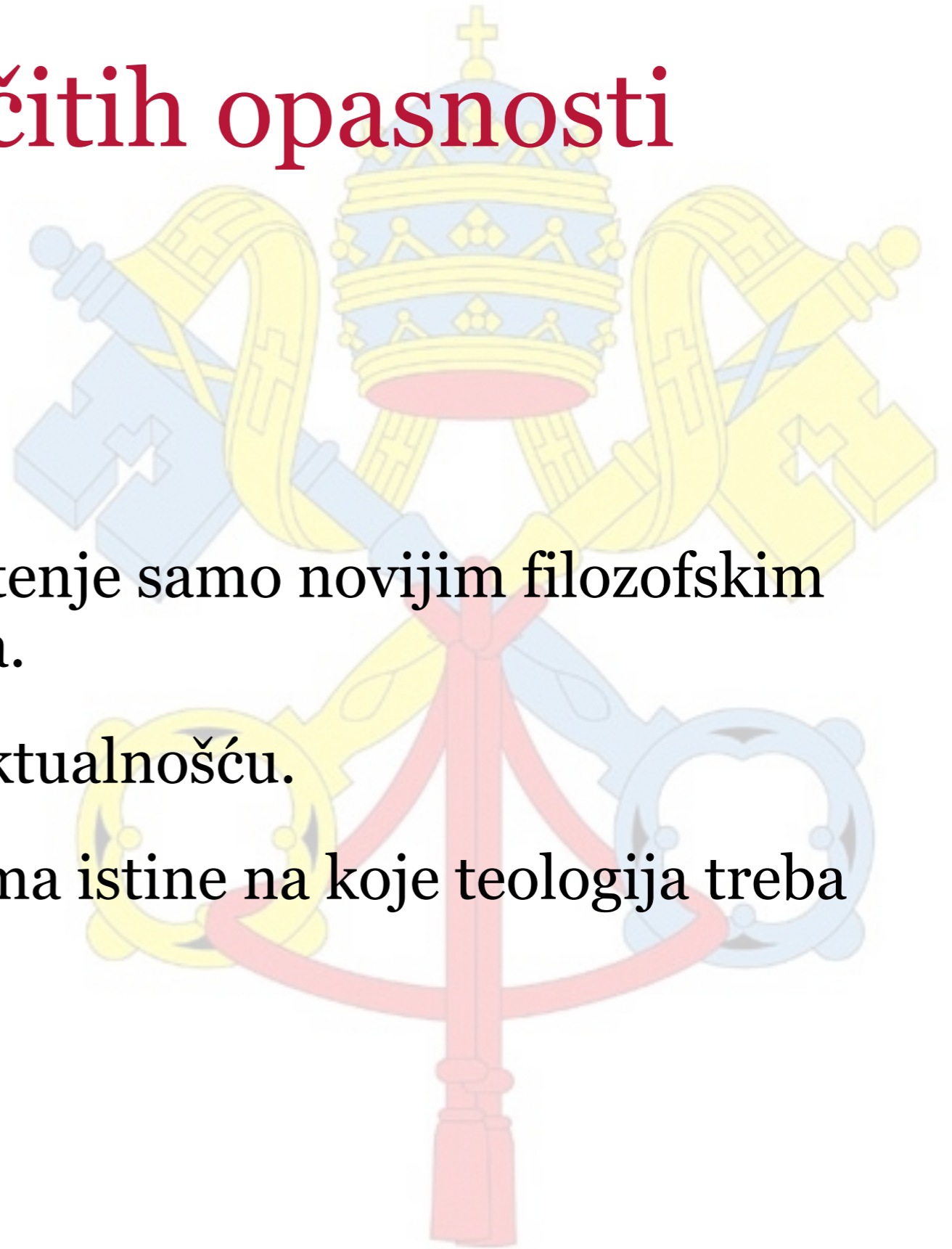
- ♦ **Eklekticizam:** prihvaćanje pojedinih pojmova preuzetih iz različitih filozofija bez koherentne i sustavne povezanosti s njihovom povijesnom pozadinom.
- ♦ Retorička zloraba filozofskih naziva kojom se teolozi ponekada služe.
- ♦ Pomoć: sustavno proučavanje govora i konteksta vlastitog filozofskom naučavanju.

Mišljenja očitih opasnosti

- ♦ **Historicizam:** stav po kojem se istina neke filozofije smatra prilagođenom određenom vremenu. Nijeće se postojana vrijednost istine. Što u jednom vremenu vrijedi kao istinito u drugom može prestati.
- ♦ **Pomoć:** obrazac istine je uistinu u nekoj mjeri vezan vremenima i kulturom, ali istine i pogreške se ipak mogu prepoznati bez obzira na prostornu i vremensku udaljenost.

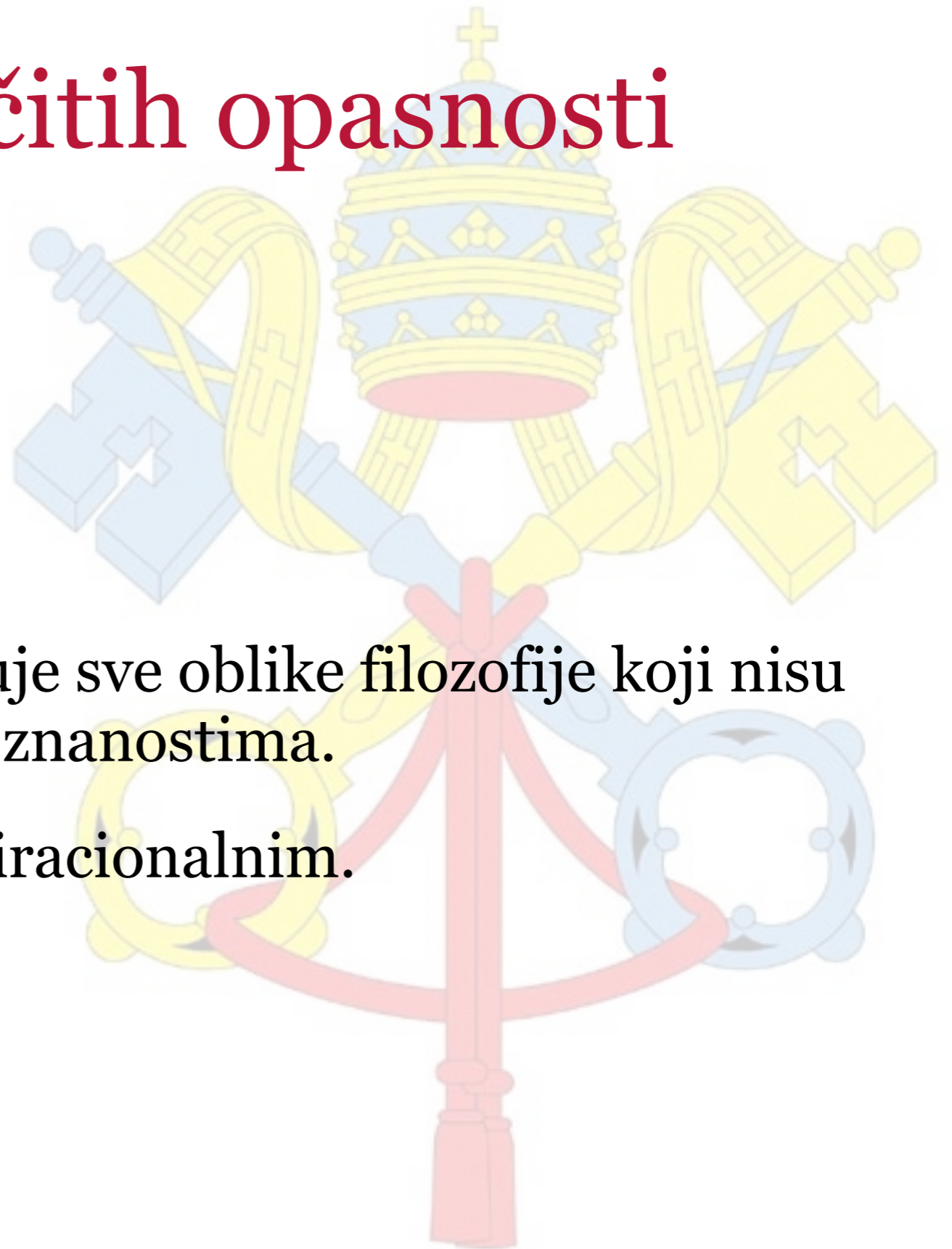
Mišljenja očitih opasnosti

- ♦ **Modernizam:** korištenje samo novijim filozofskim tvrdnjama i izričajima.
- ♦ Istina se zamijenila aktualnošću.
- ♦ Neprikladan zahtjevima istine na koje teologija treba odgovoriti.

Mišljenja očitih opasnosti

- ♦ **Sciјentizam:** odbacuje sve oblike filozofije koji nisu svojstveni pozitivnim znanostima.
- ♦ Smisao života se drži iracionalnim.

Mišljenja očitih opasnosti

- ♦ **Pragmatizam:** stav koji odbija teorijsko promišljanje ili procjenu oslonjenu na etiku načela.
- ♦ Ne uzima u obzir nepromjenjivost temelja reda, obveza i dužnosti: ne/ćudorednost nekih oblika ponašanja određuje se glasovima većine. Moralni stavovi se podređuju raspravama nekih ustanova.

Mišljenja očitih opasnosti

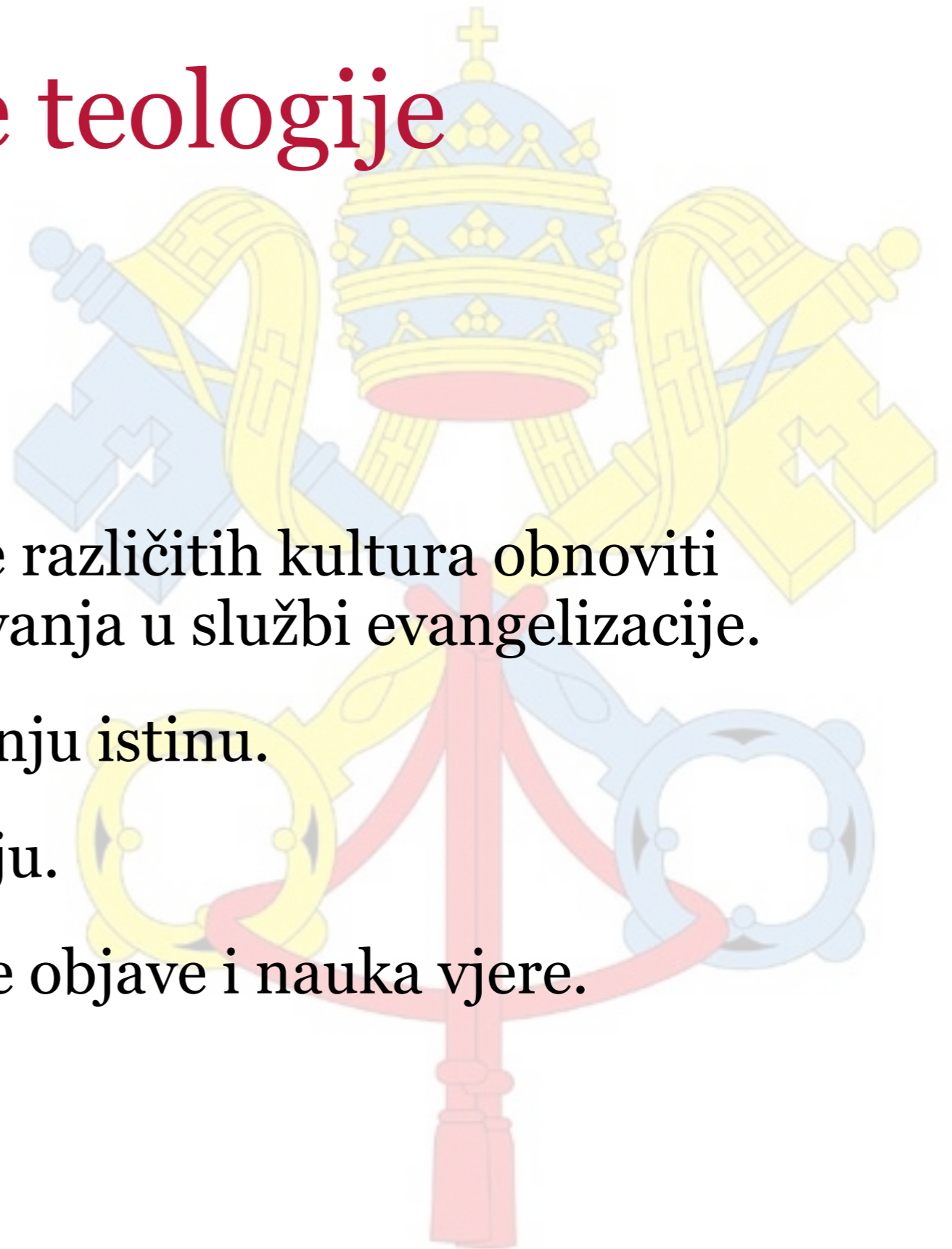
- ♦ Zajednički obzor: **nihilizam**
- ♦ Odbacuje svaki temelj i niječe objektivnu istinu.
- ♦ Negacija ljudskosti čovjeka i njegova identiteta.
- ♦ Protivljenje zahtjevima i učenjima Božje riječi.
- ♦ Zaborav bitka (*esse*) nosi sa sobom udaljavanje od istine i od temelja ljudskoga dostojanstva.
- ♦ Čovjek bez istine gubi i slobodu.

Postmoderna

- ♦ Dvoznačan pojam vezan uz suprotnosti.
- ♦ Najprije primjenjivan u estetici, u odnosu na društvene i tehnološke promjene.
- ♦ Prenesen u filozofiju.
- ♦ Obilježava uvjerenje da je prošlo vrijeme sigurnosti. Čovjek treba učiti živjeti pod obzorom prolaznog i privremenog. U sumnju dovedena i sigurnost vjere.

Zadaće teologije

- ♦ Preuzimajući zahtjeve različitih kultura obnoviti vlastite načine poučavanja u službi evangelizacije.
- ♦ Upraviti pogled u zadnju istinu.
- ♦ Time izazivati filozofiju.
- ♦ Iznositi razumijevanje objave i nauka vjere.

Pitanja u kojima je potreban prinos filozofije

- ♦ Odnos značenja i istine (istina o Bogu sadržana u svetom tekstu)
- ♦ Značenje Biblije, napose Evandjelja, nije u pukim povijesnim činjenicama, nego u značenju tih događaja **u** povijesti spasenja i **za** povijest spasenja.
- ♦ Pomirenje apsolutne i univerzalne naravi istine i neizbježnih povijesnih i kulturnih uvjeta u kojima je istina izrečena.

Pitanja u kojima je potreban prinos filozofije

- ♦ Trajni autoritet, valjanost jezika i pojmova u koncilskim definicijama.
- ♦ Shvaćanje objavljene istine, razumijevanje vjere (*intellectus fidei*).
- ♦ Veza vjere i metafizičke racionalnosti.
- ♦ Povezanost moralne teologije i filozofske antropologije.
- ♦ Odnos istine i života (kateheze, naučavanja i življenja).

Poziv na istraživanje

- ♦ “Dok nikada ne propuštamo ponoviti hitnost *nove evangelizacije*, pozivamo filozofe da dublje istražuju veličinu istine, dobra i ljepote, prema kojima riječ Božja daje otvoren pristup.”

Fides et ratio, br. 103

Filozofija - sporazumijevanje

- ◆ “Filozofijsko mišljenje često je jedino područje za sporazumijevanje i dijalogiziranje s onima koji ne dijele našu vjeru.”

Fides et ratio, br. 104

